

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Pavel Kudrna

Pirátské strany jako liberální strany?

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Pavel Kudrna**

Vedoucí práce: **PhDr. Miloš Brunclík, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

KUDRNA, Pavel. *Pirátské strany jako liberální strany?*. Praha, 2016. 69 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Miloš Brunclík, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce má za cíl potvrdit, zda jsou pirátské strany na základě ideologie liberální a levicově libertariánské strany a že se podobají zeleným stranám. Pirátské strany se začaly po roce 2006 postupně objevovat v západních demokraciích jako nová alternativa k řízení politiky a demokracie. Piráti přišli s tématy jako je boj proti copyright nebo ochrana jednotlivce na internetu. V první teoretické části práce jsou postupně rozebrány pojmy liberalismus a levicový libertarianismus a základní myšlenky zelených stran. V druhé empirické části je pojednáno o pirátských stranách. Nejprve je představen jejich vznik a vývoj, následně jsou s důrazem na Švédskou, Německou, Islandskou a Českou pirátskou stranu díky jejich relevanci spojené s volebními úspěchy popsány základní body jejich programů. V závěrečné části je na základě těchto poznatků provedena analýza, která konfrontuje prvky liberalismu a levicového libertarianismu s programatikou pirátských stran. Je prokázána hypotéza, že pirátské strany jsou převážně levicově libertariánskými stranami.

Abstract

The diploma thesis aims to confirm whether Pirate parties are liberal and left-libertarian parties and that they are similar to green parties in this way. After 2006 Pirate parties emerged gradually as a new alternative to manage the politics and democracy in Western democracies. Pirates came up with themes such as the fight against copyright or the protection of individuals within the internet. In the first theoretical part of this thesis both liberalism and left-libertarianism as well as Green parties are discussed. The second empirical part deals with Pirate parties. First, their origin and development are

described and, with an emphasis on Swedish, German, Icelandic and the Czech Pirate Party – because of their relevance associated with electoral successes –, basic elements of their programmes are introduced. Based on those findings the analysis confronting the elements of liberalism and left-libertarianism with programmes of Pirate parties is performed in the final section of the thesis. The hypothesis that Pirate parties are predominantly left-libertarian parties is proved.

Klíčová slova

Pirátská strana, liberalismus, levicový libertarianismus

Keywords

Pirate party, liberalism, left-libertarianism

Rozsah práce: 125 533 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne **6. 5. 2016**

Pavel Kudrna

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu panu doktoru Brunclíkovi za cenné rady a připomínky stejně jako své přítelkyni za podporu a laické rady při psaní práce.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Nejprve bude pojednáno o tom, kdy se poprvé pirátské hnutí objevilo, budou popsány důvody, které vedly k nástupu pirátů, bude analyzován vznik švédské Piratpartiet, která byla první pirátskou stranou na světě. Následně bude popsáno pirátské hnutí obecně, jaký má program, jaké jsou základní styčné body programu pirátského hnutí, jakým disponuje elektorátem, co znamená koncept Liquid Democracy atd. Další část se bude zabývat srovnáním základních pirátských stran v Evropě, tedy Německé, Švédské a Islandské pirátské strany. Další část pak bude věnována představení české pirátské strany. Tyto kapitoly však budou sloužit jako vzorek programů evropských pirátských stran. Na základě těchto poznatků bude předmětem druhé základní části diplomové práce proveden pokus o zařazení pirátského hnutí do vícero teoretických konceptů teorie politických stran. Základní hypotézou bude, že piráti jsou liberálními stranami, které se svým způsobem podobají zeleným stranám a také levicově-libertariánským stranám. Bude mít smysl strany zařazovat spíše do obecných kategorií, protože obecně známé pokusy (například Beymeho) o kategorizaci stranických rodin jsou starší, než vůbec vznikla první pirátská strana. Práce tedy bude mít dvě hlavní části. První část bude zaměřena na pirátské strany z hlediska programu a empirických příkladů, druhá část bude teoretická, bude konfrontovat liberalismus či levicově-libertariánské strany s konkrétní programatikou a tématy pirátů.

Obsah

1	Úvod	1
1.1	Hypotéza, dosavadní stav bádání a metodologie	1
2	Liberalismus	5
2.1	<i>Náplně</i> liberalismu	7
2.1.1	Individualismus	7
2.1.2	Svoboda	7
2.1.3	Rovnost.....	9
2.1.4	Spravedlnost	9
2.2	Klasický vs. moderní liberalismus	11
2.3	Neoliberalismus.....	12
2.4	Pravolevé štěpení	12
3	Levicový libertarianismus	16
3.1	Libertarianismus obecně	16
3.1.1	Je libertarianismus kompatibilní s liberální ideologií?.....	17
3.2	<i>Náplň</i> levicového libertarianismu	18
3.2.1	Kritika: jedná se o oxymóron?	22
3.3	Shrnutí pojmu <i>levicový libertarianismus</i>	22
3.4	Příklad levicového libertarianismu: zelené strany	24
4	Pirátské strany	26
4.1	Vznik a vývoj	26
4.2	Volební úspěchy pirátských stran	28
4.3	Programatika pirátských stran.....	31
4.3.1	Boj proti copyright a patentům.....	32
4.3.2	Ochrana soukromí	34
4.3.3	Informace a transparentnost vs. cenzura	35
4.3.4	Participativní demokracie a koncept <i>Liquid democracy</i>	37
4.3.5	Ekonomická témata a základní nepodmíněný příjem.....	39
4.3.6	Legalizace měkkých drog.....	42
4.3.7	Postoj k menšinám, imigrantům a ekologii	43
4.4	Shrnutí myšlenek pirátských stran	44
5	Piráti jako liberálové nebo levicoví libertariáni?.....	47
5.1	Piráti jako levicoví libertariáni s liberálním jádrem.....	48
5.2	Podobnost se Zelenými	52
6	Závěr.....	54
6.1	Summary	55
7	Zdroje (abecedně).....	56

1 Úvod

Pirátské strany jsou novým fenoménem, který zejména ve státech EU v posledním desetiletí rozvířil politické vody. Jedná se o politické strany, které nejsou tak úplně zanedbatelnými anomáliemi, ale které ukázaly svou sílu a možnosti překročit uzavírací klauzule. V několika státech se dostaly do národních parlamentů (na Islandu roku 2013), do různých zemských shromáždění či jiných subnárodních úrovní politiky (např. v Německu, Rakousku či Francii), do Evropského parlamentu (v Německu 2014, popřípadě ve Švédsku v roce 2009) nebo v ČR v rámci komunální politiky (na podzim 2014 se čtyři Piráti dostali na pražský magistrát, v Mariánských Lázních dokonce strana zvítězila). Pro politology se jedná o výzvu zkoumání nového fenoménu, který má v posledních letech potenciál, jelikož pirátské strany reagují na různé moderní způsoby řízení politiky, nové technologie nebo nové způsoby demokracie a přicházejí s úplně novými tématy. Jejich relevance je podpořena i tím, že tyto strany spolupracují na mezinárodní bázi v rámci zastřešující organizace *Pirate Parties International*, neboli *Pirátská internacionála*. Domnívám se proto, že je i relevantní díky tomu o stranách hovořit tak, jako tomu níže povětšinou bude, tedy z obecného hlediska. Až v části věnované přímo pirátským stranám bude kladen důraz na jejich jemné či ostřejší rozdíly napříč státy. Ostatně o pirátských stranách bude podrobně pojednáno v druhé hlavní části této diplomové práce.

1.1 Hypotéza, dosavadní stav bádání a metodologie

Tím se dostáváme ke středobodu této diplomové práce, tedy k hypotéze, výzkumné otázce a metodologii toho, kterak budu postupovat při psaní a zpracovávání informací. Hlavním cílem této práce bude pokus o klasifikaci pirátských stran z hlediska jejich ideologie. Do jaké ideologické skupiny tyto strany patří? Jedná se spíše o levicové, či pravicové strany? Dá se vůbec hovořit o levicovosti či pravicovosti takovýchto stran, nebo ve vztahu k Pirátským stranám již nemá smysl toto pro mnohé zastaralé rozlišování stran využívat? Jaká jiná dělení by tedy mohla být pro Piráty relevantní? Zajímá Piráty vůbec socioekonomické štěpení? Klíčové bude odpovědět na otázku, jak uchopit Pirátské strany z hlediska ideologického rámce. Piráti se, jak uvidíme níže, podobají zeleným stranám a jedná se z hlediska ideologie a programu o kombinaci

levice, liberalismu a libertarianismu, o tzv. levicově libertariánské (*left-libertarian*) strany (o tomto pojmu bude rozsáhle pojednáno ve třetí kapitole). *Hypotézou* této práce je ve zkratce tedy to, že pirátské strany jsou obecně liberálními stranami, přesněji pak levicově libertariánskými stranami.

O podobné se pokusil v roce 2015 politolog Jan Charvát ve svém článku příznačně pojmenovaném *Pravice nebo levice? Analýza ideologie pirátských stran*. Jeho závěrem je to, že pirátské strany prošly vývojem *od počáteční fáze single-issue strany (...) přes koketování s libertariánským přístupem, až k jasnému vyprofilování směrem k sociálně-liberální ideologii (s občasným přesahem k levicovému libertariánství)* (Charvát 2015: 37). Jak již bylo uvedeno, dle mé hypotézy je možno Piráty zařadit *hlavně* k levicovému libertariánství, proto i závěry tohoto odborného článku, který se pokusil *de facto* o to samé, o čem se pokusím v této diplomové práci já, budou potenciálně zajímavé ke srovnání s mými vlastními závěry. Já se navíc pokusím o podrobnější vzhled do volebních programů pirátských stran, o operacionalizaci pojmu *levicový libertarianismus* a o co nejpřesnější přiřazení jednotlivých pirátských témat k této ideologii. Troufám si tvrdit, že v tomto ohledu moje práce stav bádání posune kupředu, jelikož zatím nikdo se v českém prostředí nepokusil soustředit se především na zasazení programu pirátských stran do ideologického rámce natolik konkrétně. Zaplním bílé místo v tom smyslu, že budou politické programy Pirátů popsány bod po bodu, stejně jako bude přehledně popsána ideologie liberalismu a levicového libertarianismu, abych mohl co nejpřesněji určit, že k této ideologii můžeme Piráty přiřadit. V českém prostředí existuje ještě článek Miloše Brunclíka s názvem *Pirátské strany: nový fenomén v politice* z roku 2010, kde autor krátce pojednal o historii tohoto hnutí, představil závěry rozhovoru s představiteli rodící se České pirátské strany a spíše přehledově poreferoval o základních bodech programu a stranickém elektorátu. I on v závěru naznačuje, že strany se pohybují mezi single-issue, liberalismem a levicovým libertarianismem (Brunclík 2010). Pouze programům pirátských stran se věnoval Jakub Dohnal ve své bakalářské práci z roku 2012, avšak převážně v diskursu IT než politologickém. První velkou prací týkající se pirátských stran byla diplomová práce Jana Bočka z roku 2009, který se zaměřoval na programy pirátských stran a pokoušel se je na rozdíl ode mě zařadit do subtilnějších Beymeho stranických rodin (liberální a radikální či ekologická). O levicovém libertarianismu v práci není ani zmínka (Boček 2009).

Tato práce nese název *Pirátské strany jako liberální strany*. Jak víme, *liberalismus* jakožto pojem sám o sobě je naplněn mnoha normativními proměnnými, je charakteristický mnohdy i protichůdnými označeními a bude proto velmi důležité tento pojem politologicky, ba dokonce i politicko-filozoficky, rozebrat. K tomu dojde hned v kapitole č. 2 v rámci první velké teoretické poloviny této diplomové práce. V rámci této kapitoly bude nejprve představen liberalismus se všemi jeho *náplněmi*, podíváme se na různé škály, které souvisejí s liberalismem, pravicí, levicí a na další typologie relevantní pro pirátské strany. Budou představena různá dělení, která s liberalismem pracují a jsou pro tuto práci relevantními. Téma liberalismu by jistě mohlo vystačit na rozsáhlou samostatnou filozofickou práci. Především se budu tuto kapitolu snažit relevantně propojit s budoucími kapitolami o pirátských stranách, aby nevyzněla do ztracena jako pouhé filozofické přemítání. Kapitola bude rozdělena na části zabývající se základními proměnnými liberalismu, jako jsou *svoboda (negativní i pozitivní)*, *rovnost*, *spravedlnost*, *individualismus*. Jelikož *liberalismus* je pojem mnohdy ambivalentní, budou představeny i rozdíly mezi tzv. *moderním* a *klasickým* liberalismem a dále také *neoliberalismus*.

Jelikož je tato práce zaměřena kromě liberalismu velkou měrou na *levicový libertarianismus*, bude potřeba nejprve vymežit pojmy jako *pravice* a *levice*, abychom mohli správně určit náplň pojmu *levice* v rámci tohoto politického směru. Následně, a to již bude předmětem další kapitoly č. 3, bude podrobněji pojednáno o *libertarianismu* jako takovém s následným upřesněním jeho levicové odnože i jeho kritikami. Na konci této kapitoly bude krátce pojednáno o politology obecně přijímaném příkladu levicově libertariánských stran – zelených stranách. Ukážeme si, v čem jsou zelené strany obecně levicově libertariánské, což nám následně poslouží pro určení podobností s Piráty.

Čtvrtá kapitola se již ponese v duchu druhé empirické poloviny diplomové práce a budu se v ní zabývat pirátskými stranami. Nejprve bude pirátské hnutí popsáno obecně, bude představen jeho vznik a základy. Následně budou představeny nejvíce relevantní a úspěšné pirátské strany, čili ta německá, švédská, islandská a česká. Jejich relevanci spatřuji v jejich dosavadních volebních úspěších. Pirátských stran jsou totiž desítky a to je mnoho těžko uchopitelného materiálu. Tato kapitola bude sloužit především jako vzorek programů úspěšných pirátských stran, abychom následně na základě analýzy mohli jejich ideologický rámec porovnat s teoretickým základem. Následně bude proveden rozbor programatiky tohoto hnutí, aby v závěrečné části práce

mohla proběhnout konfrontace liberalismu a levicového libertarianismu s konkrétní programatikou a tématy pirátů a mohlo tak dojít k potvrzení či vyvrácení hypotéz.

Co se týče metodologie, tato práce bude z první poloviny teoretickým vymezením *liberalismu a levicového libertarianismu* (tento pojem bude rovněž operacionalizován). Tyto poznatky jsou obecně dobře popsány i v politologických učebnicích, které na problematiku pohlížejí zobecněně a je dle mého názoru relevantní, že nám budou sloužit jako základ pro kapitolu č. 2. Kapitola č. 3 o levicovém libertarianismu bude vycházet především ze zahraničních odborných článků a kapitol z knih, či textů politického filozofa Marka Hrubce. Druhá polovina práce bude psána formou empirického představení volebních programů pirátských stran. Budu vycházet především z primárních zdrojů, tedy oficiálních webů pirátských stran, ale i z rozhovorů s jejich představiteli formou mého vlastního dotazníku. Závěr práce se ponese v duchu analýzy poznatků získaných v druhé polovině práce. Bude proveden pokus zasadit tyto poznatky do teoretického rámce.

2 Liberalismus

Nejprve bude popsán liberalismus z obecného hlediska, následně budou rozebrány jednotlivé stěžejní náplně tohoto pojmu, tedy především *individualismus (jednotlivec)*, *svoboda*, *rovnost* a *spravedlnost*. Následně budou představeny rozdíly mezi určitými náhledy na liberální paradigma. Dále bude popsán rozdíl mezi *pravíci* a *levicí*. Vše by mělo být později relevantní pro kapitoly o pirátských stranách, jelikož i Piráti se chtě nechtě k těmto tématům ve svých politických programech vyjadřují. V této kapitole budu vycházet především z odborné literatury charakteru učebnice, jelikož i já mám za cíl ji pojmout jako jakýsi učebnicový přehled tohoto pojmu. Vypomohu si například knihami *Politické ideologie* od Andrew Heywooda a *Ideologies and Political Theories* od Michaela Freedena.

Samotné slovo *liberalismus* z hlediska etymologie můžeme zkoumat následovně: latinsky *liber* historicky znamenalo svobodného jedince, který nebyl nevolníkem ani otrokem. Svobodu (*liberty, freedom*) můžeme tedy pojímat jako základní stavební kámen liberalismu. Stále častěji se pak liberalismus začal používat v souvislosti s vlastním individuálním rozhodováním a otevřeností. Jako výsostně politický pojem se liberalismus objevil zhruba v průběhu 19. století. Tím, co je nejvíce zásadním pro liberalismus, je důraz na jednotlivce, na upřednostnění jeho tužeb, práva na seberealizaci ve svobodné společnosti, na prosazování jeho zájmů. Člověk je dle liberálů nadán *rozumem* (další z prvků paradigmatu). Svoboda člověka by měla být slučitelná se svobodou všech ostatních lidí, vyvěrá navíc z občanských a politických práv, která by rovněž měla platit pro všechny stejně. Občané jsou politicky organizováni ve státě, který stojí na principu ústavnosti a zákonnosti, aby byli chráněni před tyranii z jeho strany. Odměny, které jednotlivci dostanou, by měly být založeny na jejich nadání, výkonech a výsledcích práce a ochotě pracovat (Heywood 2008a: 43). Co se týče *státu* jako takového, v tom už se různé odnože liberálů mohou zásadně odlišovat, především jde o rozdíl mezi *klasickým* a *moderním* liberalismem hlavně ve vztahu k *velikosti* (míry zásahů) státu. Michael Freedena liberalismus identifikuje v díle *On Liberty* (1859) od Johna Stuarta Milla jakožto ideje stojící na jádru třech zásadních proměnných – *svobodě*, *individualismu* a *pokroku*. Dle Milla je jedinec svrchovaným individuem, má moc sám nad sebou, nad svým tělem a myslí (Freedena 1996: 144).

Liberalismus začal být relevantní v časech hroucení feudalismu v Evropě, kdy se začala rozvíjet kapitalistická společnost a kdy byli myslitelé ovlivněni myšlenkami osvícenství. To se neslo v duchu víry v univerzální rozum, humanismus, logiku a pokrok a vymezovalo se proti univerzalistické religiozitě předchozích období. Následně, i díky tržnímu hospodářství, začala rodící se střední vrstva klást požadavky směřující proti vládnoucí třídě pozemkových aristokratů i monarchů, kteří svoji moc odvozovali od Boha a byli mocensky neodpovědní. Namísto absolutismů se začaly prosazovat na jedné straně konstituční (ústavní) monarchie, na druhé straně také republiky, začaly fungovat reprezentativní vlády a zastupitelské demokracie. Brojilo se proti státním zásahům do ekonomiky, prosazoval se volný trh a myšlenky, aby spolu státy volně obchodovaly (Heywood 2008a: 44). V průběhu času se však začala zhoršovat situace nižších tříd a volalo se naopak po silnější roli státu, který by zajistil sociální služby, kterými jsou například všeobecná zdravotní péče, bydlení, důchody a vzdělání. Vzedmula se také hnutí za lepší postavení žen. Rané liberální ideje se tak staly de facto *konzervativními* a proti nim se zformovaly ideje tzv. *moderního liberalismu*, který Heywood umně charakterizuje jako *proud, který se staví – ovšem s výhradami – za zásahy do ekonomiky a sociální sféry, v nichž spatřuje nástroj, jak podpořit rozvoj osobnosti* (Heywood 2008a: 45). Jak víme z historie, v druhé polovině 19. a počátkem 20. století se proti liberalismu začaly vymezovat jiné ideje založené buď na socialismu, nebo naopak na jistých formách vypjatého nacionalismu, ze kterého se vyvinuly například fašistický režim v Itálii, reakční režim ve Španělsku nebo nacistický režim v Německu, jenž na rozdíl od liberalismu jednotlivce vnímal jako podřízeného celku a vyzdvihoval spíše pospolitost a národ. Ruku v ruce s liberalismem se v průběhu 18., 19. a 20. století rozvíjela napříč státy demokracie, parlamentarismus, oddělení mocí (zákonodárné, soudní a výkonné) od sebe a již zmíněné tržní hospodářství.

Liberalismus je obecně spíše jakousi všeobjímající morální ideou, univerzální hodnotou, z níž ostatní myšlenkové směry vycházejí a vybírají si z ní to, co je pro danou ideologii nejdůležitější. Heywood liberalismus označuje za *metaideologii*, která v sobě zahrnuje mnohdy si konkurující hodnoty a názory (Heywood 2008b: 67). Ostatní významné ideologie jako *socialismus* nebo *konzervativismus* nutně nerozporují liberalismus, jen jeho určité prvky jako je *svoboda* nebo třeba *rovnost* vykládají odlišně.

2.1 *Náplně liberalismu*

V následujících podkapitolkách budou podrobněji rozebrány jednotlivé aspekty liberalismu, na kterých panuje obecná shoda.

2.1.1 Individualismus

Na jednotlivce se dá hledět buď z hlediska jakési jedinečné identity, nebo z hlediska pouhé součásti společnosti, vyššího celku. Jak je všeobecně známo, britská premiérka Margaret Thatcherová jednou prohlásila, že *neexistuje nic takového jako společnost. Existují jednotliví muži a ženy a existují rodiny* (výrok z roku 1987). Na druhou stranu se dá tvrdit, že život jednotlivce je determinován jeho příslušností k místní pospolitosti nebo společenské třídě (zde ale pak hovoříme spíše o socialismu nebo fašismu). To se v rámci politické filozofie projevuje v dichotomii *atomismus* vs. *holismus*.

Po zhroucení feudalismu se prosazovala myšlenka, že každý má své osobní kvality, vnitřní atributy a svou hodnotu. *Jednotlivec má daleko větší význam než jakákoli sociální skupina nebo jakékoli kolektivní těleso* (Heywood 2008a: 47). Jednotlivci fungují ve společnosti, kde se každý může svobodně rozvíjet a využívat svůj potenciál. Ale, jak bylo naznačeno výše, i v rámci pojetí individualismu se můžeme setkat s protichůdnými idejemi. Zaprvé, společnost je pouhým souborem jednotlivců, kteří se snaží uspokojit své touhy a zájmy, jsou *egoističtí* a spoléhají sobecky sami na sebe. Anebo zadruhé, na lidskou přirozenost se není potřeba dívat takto až negativně, ale můžeme na lidi pohlížet jako na *altruistické* osobnosti, které mají smysl pro určitou sociální odpovědnost i za jiné mnohdy slabší nebo znevýhodněné jedince (Heywood 2008a: 48).

2.1.2 Svoboda

Nejvyšší politickou hodnotou pro liberály je *svoboda*, konkrétně svoboda *individua*. Co si však pod tímto abstraktním pojmem můžeme představit? Obecně se tím označuje schopnost *myslet a jednat podle vlastní vůle* (Heywood 2008b: 373). To vyplývá z *víry v jednotlivce a přání zajistit, aby každý mohl jednat, jak se mu zlíbí nebo jak si zvolí* (Heywood 2008n: 68). Problém ovšem nastává, když se dozvíme, že i

svoboda se může vykládat různě. Za dva nejdůležitější výklady svobody bychom mohli považovat koncept *negativní* a *pozitivní* svobody. Vysvětlení těchto konceptů nám (v následujícím odstavci) poslouží k tomu, že se přeci jen dozvíme, že svoboda neznamena pouze tzv. *dělat si, co chci*. Liberálové totiž nesouhlasí bezmezně s tím, že právo na svobodu je absolutní, vůle se totiž velmi rychle může stát *zvílí*. Například již zmíněný John Stuart Mill ve svém díle pravil, že proti vůli jednotlivce lze omezeně zasáhnout, pokud se dá zabránit *škodě páchané na ostatních* (Heywood 2008a: 49). Mill tedy uvažoval o tom, jak naše svoboda může ovlivňovat svobodu ostatních lidí. Dle Heywooda je Mill tak trochu libertariánem, který by nesouhlasil s nošením helmy na kolo nebo cenzurou vlastního svobodného slova (tedy omezováním svobody jednotlivců). Filozof 20. století myšlenkami spadající spíše do proudu sociální demokracie John Rawls zase vyjádřil zásadu, že *každý má právo na co nejširší svobodu, kterou lze sladit se stejnou svobodou pro všechny* (Heywood 2008a: 49). V jeho idejích zase můžeme dobře vystopovat apel na *rovnost*.

Britský historik idejí Isaiah Berlin v roce 1958 charakterizoval tzv. *negativní* svobodu, když se vymezil proti *pozitivní* svobodě, kterou identifikoval v myšlenkách filozofa Immanuela Kanta. Berlin byl liberál, který negativní svobodu spojoval právě s liberalismem. Zajímavé je, že Kant se také označoval za liberála a rovněž svůj koncept svobody, který Berlin kritizoval, spojoval s liberalismem (Křížkovský 2013: 7). Hlavní proměnnou je dle Berlina to, zda spojovat svobodu i s výkonem, činností, jelikož i apatie a nejdání přece může znamenat svobodu. Navíc, dle Berlina existuje pluralita dober a svoboda tedy není spojena s určitým jedním dobrem (Berlin tedy odmítá princip tzv. *etického monismu*) (Křížkovský 2013: 9). Berlin se svobodou zabývá přísně objektivně, nenormativně a pouze se pokouší nalézt takovou definici svobody, která se dá dobře sloučit s liberální demokracií a nikoli třeba s totalitarismem. Přichází tudíž se svým konceptem *negativní* svobody, který spočívá v tom, že existuje *prostor* (pomyslná ohraničená oblast), kde je člověk svobodný a zbavený zásahů zvnějšku. Berlin *negativní* svobodu vnímá jako princip *nevmešování*, jako svobodu *od* (od druhých lidí). A jelikož přirozeně existuje pluralita dober, člověk si může vybírat z více alternativ toho, co je pro něj dobré, a tím být co nejvíce svobodný. Není zde místo pro otázky povahy cíle (Křížkovský 2013: 11).

Pozitivní svoboda (svoboda *k*) naopak spočívá v tom, že člověk je autonomním jedincem, který se rozhoduje podle sebe, nikoli podle ostatních lidí. Člověk je

suverénem svého jednání, nezávislým na vnějších silách. Dle filozofa Thomase Greena má jedinec schopnosti se rozvíjet realizovat svůj potenciál, plně se uplatnit (Heywood 2008a: 74). Berlin ve své práci kritizuje Kanta, který dle něj obhajuje koncept *pozitivní* svobody, který může vést dle Berlina v posledku k donucování, jelikož se sice jedinec může cítit být vlastním pánem, ve skutečnosti ale může pouze podlehnout nějaké moci (například církvi nebo totalitnímu vůdci), která mu sdělí, co je správné a dobré (dle principu *etického monismu*), a může se v důsledku podřídít (Křížkovský 2013: 13). To nakonec může vést až k totalitarismu, kdy je člověk donucen kolektivní mocí, která si nárokuje recept na to, co je správné a co je dobrem.

2.1.3 Rovnost

Dalším pojmem relevantním pro liberalismus a velmi také pro pirátské strany je *rovnost (equality)*. Ta vychází z individualismu, kdy se má za to, že jedinci jsou si rovni, především tedy že se *rodí* jako sobě rovni. To se v liberálním pojetí v důsledku projevuje v rovnosti před zákonem, tedy v *právní* rovnosti, dále také v rovnosti politické (každý dospělý jedinec má stejnou váhu hlasu ve volbách) (Heywood 2008b: 68). Jenže co když se lidé nenarodí se stejnými kvalitami, se stejným nadáním, pohlavím, zázemím, talenty apod.? Na rovnost se dá hledět dvěma základními způsoby: buď, zaprvé, jako na rovnost *příležitostí*, tedy tak, že mají všichni lidé po narození stejnou *startovní čáru*, anebo jako na rovnost *výsledků*, tedy že lidé by si měli být rovni z hlediska příjmů, bohatství a jiných dober, zde pak hovoříme spíše o *rovnostářství* či *egalitarismu* (Heywood 2008b: 502). Tento druhý koncept pak následně ospravedlňuje přerozdělování, které napравuje nerovnosti vzniklé dílem náhody právě při narození. Dle pravicových teoretiků toto však nabořává mimo jiné vlastnická práva.

2.1.4 Spravedlnost

Dalším obtížně a těžko objektivně zpracovávaným pojmem je *spravedlnost*, která je rovněž pro pirátská hnutí velmi relevantní, už jen ve vztahu k ambivalentnosti tohoto pojmu. Právě Piráti mají velmi svérázný způsob uvažování o tom, co je spravedlivé (o tom pak více v kapitolách věnujících se jim).

Co tedy je a co není spravedlivé? Nad touto otázkou bádali mnozí političtí filozofové. Ti se konkrétně, což je pro nás více relevantní, zabývali *sociální*

spravedlností, tedy tím, jak by měly být spravedlivě re/distribučovány zisky a statky. Obecně se liberálové staví proti tomu, aby měla jedna společenská vrstva privilegované postavení či výhody na základě takových kritérií jako je rasa, náboženství, pohlaví nebo sociální původ (Heywood 2008a: 53). To vše úzce souvisí s rovností. A jak jsme viděli v předešlém odstavci, pohled na *rovnost* jako takovou se může značně lišit, stejně tak tomu je i z hlediska toho, co je spravedlivé. Dle některých myslitelů se lidé zkrátka stejní nenarodí, mají různé schopnosti a dovednosti, někteří jsou pracovitější, někteří naopak línější, tím pádem je spravedlivé odměňovat je podle jejich výkonu a výsledků.

Ostatně tak o tom hovoří například rakouský filozof Friedrich A. Hayek (i když jeho samotného můžeme zařadit spíše do neoliberalismu), který hájil principy čistého tržního hospodářství. Hayekova nejvýraznější kritika sociálního přerozdělování spočívá v tom, že společnost stále více umisťuje závazek spravedlnosti na instituce vybavené mocí přikazovat lidem, co mají dělat (Hayek 1973: 197). Hayek vidí v sociální spravedlnosti *bludičku*, která se stává nebezpečnou samozřejmostí, lidé své osudy vloží do rukou vlád a obětují některé hodnoty, které kdysi inspirovaly rozvoj civilizace, jako třeba osobní svobodu (Hayek 1973: 199). Výsledky tržního procesu nejsou zamýšlené ani předvídané a závisí na mnoha okolnostech, které v jejich celku nikdo nezná (Hayek 1973: 201). Hayek v konečném důsledku vlastně tvrdí, že jakákoli sociální spravedlnost nemůže existovat či že je vlastně nespravedlivá, protože by to znamenalo odepřít některým lidem jejich šance v rámci trhu. Požadavek na jakési zvýhodnění jedné části oproti druhé je tedy *nespravedlivý* (Hayek 1973: 220).

Odlišný náhled na spravedlnost má John Rawls. Dle něj má být v první řadě všem občanům zajištěn přístup k co nejrozsáhlejší svobodám stejně. Ve druhé řadě, sociální a ekonomické nerovnosti mají být regulovány tak, aby za a) přinášely největší prospěch nejméně zvýhodněným jedincům a za b) byly spjaté s úřady a pozicemi, které jsou za podmínek slušné rovnosti příležitostí otevřeny pro všechny (Rawls 1971: 60). Nerovnosti rodu a nadání nejsou zasloužené, musejí být tudíž nějak kompenzovány. Má-li být zachována opravdová základní rovnost příležitostí, musí se podle tohoto principu společnost starat o jedince s menšími vrozenými vlohami a o jedince, kteří se narodili do méně příznivých společenských pozic (Rawls 1971: 70). Dle Rawlse je tedy *nespravedlivé*, že se lidé narodili nerovně, tudíž je naopak *spravedlivé*, aby byly tyto nerovnosti následně vykompenzovány, aby došlo k redistribuci sociálních statků. Rawls vychází z jakési společenské smlouvy, jež spočívá v hypotetickém stavu, kde nikdo

neví, jaké je jeho sociální postavení, a rozhoduje se tedy s vědomím, že by mohl být znevýhodněn. Rawls tedy volí takovou variantu spravedlnosti a uspořádání společnosti, která člověku zajistí slušnou pozici i pro případ, že by byl v relativně nevýhodném postavení. John Rawls se řadí k levicovým liberálům.

2.2 Klasický vs. moderní liberalismus

Jak jsme viděli, ekonomická stránka liberalismu je zásadní a velmi se liší ekonomické pojetí raného a moderního liberalismu. Ruku v ruce s postupným prosazováním liberálních principů se začaly objevovat myšlenky, že ekonomika by měla fungovat volně a stát by se měl držet stranou. Již v 18. století ekonom Adam Smith vnímal ekonomiku jako trh, jenž stojí na principu svobody: svobody podnikatelů, kteří se rozhodnou, co budou vyrábět, svobody jednotlivců (spotřebitelů), kteří se rozhodnou, co si koupí, svobody podniků, které budou moci vyvážet, kam a co budou chtít. Stát nebude diktovat míru cen, nebude zkrátka do procesu zasahovat. Ekonomika bude fungovat na principu nabídky a poptávky a to vše povede k hospodářskému rozkvětu a růstu blahobytu (Heywood 2008a: 68). Takovýto princip se také nazýval *laissez-faire* a fungoval především v angloamerických zemích a v Evropě v 19. století. Jeho potenciálními slabinami byla nulová omezení před prací dětí, nulová ochrana před neúměrně dlouhou pracovní dobou nebo před nevyhovujícími pracovními podmínkami. Takovéto principy můžeme vztáhnout k tzv. *klasickému liberalismu*.

Vyjma socialismu a fašismu, které se proti klasickému liberalismu v tehdejší době vymezovaly, můžeme také charakterizovat jakousi odnož liberalismu, nebo spíše evoluční stádium, tzv. *moderní liberalismus*. Díky expanzi industrialismu zbohatly určité skupiny obyvatel na úkor velké většiny jiných, velmi bídě žijících lidí. Nepotvrdilo se tedy, že by ortodoxně volný trh vedl ke všeobecné svobodě a blahobytu. Proto se začalo uvažovat o silnější roli státu, který by napravoval nespravedlnosti a začaly vznikat tzv. *sociální státy*. Dále, na individualismus se začalo nahlížet nikoli pouze jako na uspokojování osobních zájmů, ale taky více v rámci pozitivní svobody, tedy jako na potenciál *lidského rozkvětu* (Heywood 2008a: 73). Moderní liberalismus se tedy nesl v duchu řízené ekonomiky, spravedlnosti jako *slušnosti* a jakési péči *od kolébky do hrobu* (Heywood 2008a: 77). Klasický liberalismus můžeme proto přiřadit spíše k negativní svobodě, kdežto moderní liberalismus k té pozitivní.

2.3 Neoliberalismus

V 70. letech 20. století se začaly prosazovat až kontrarevoluční myšlenky, které šly proti zavedeným idejím sociálního liberalismu a *welfare statu*. V té době se někteří teoretici vymezovali vůči bobtnajícím zásahům státu, jejich myšlenky pak přejímali politici jako Margaret Thatcherová ve Velké Británii nebo Ronald Reagan v USA. Neoliberalismus můžeme chápat jako jakýsi návrat k fundamentálnímu principu trhu, který má primát nad státem, šlo do jisté míry o restauraci klasického liberalismu. Hlavním teoretikem liberalismu je již zmíněný F. A. Hayek nebo Milton Friedman (Heywood 2008a: 70). Minimální stát, privatizace státních podniků, fiskální disciplína, nízké daně a ochrana soukromého vlastnictví, to jsou hlavní devizy neoliberalismu, který i dnes prosazují pravicové strany po celém světě (v ČR můžeme hovořit jistě o ODS). Politický filozof Pavel Barša ale dokonce tvrdí, že neoliberální diskurs přijaly v posledních 25 letech i všechny sociálnědemokratické strany, které podtrhly svobodu a upozadily rovnost (Hloušek 2014).

2.4 Pravolevé štěpení

Jelikož bude v práci následně pojednáno o (levicovém) libertarianismu, je potřeba si ujasnit základní vymezení toho, co si můžeme představit pod pojmy *pravice* a především *levice*. Je nutné zdůraznit, že v tuto chvíli je řeč o škále, která jde napříč všemi ideologiemi, odpoutali jsme se nyní od té liberální a jdeme napříč všemi ostatními, jako jsou konservativismus, fašismus, socialismus apod.

Jak víme, pojmy *pravice* a *levice* vznikly historicky podle toho, jak se rozsadili příznivci daných proudů v parlamentu při Velké francouzské revoluci 1789. Napravo seděli příznivci monarchie, konzervativci, aristokraté, nalevo pak seděli radikální pokrokaři (Montagnardi) a příslušníci třetího (nejchudšího, občanského) stavu. Uprostřed zasedali neutrální zákonodárci (tzv. *bažina*). Původně tedy toto prostorové štěpení vzniklo dílem náhody. Dále, pravice využívala anglického slova *right* ve smyslu *práva* i *správné* a *mít pravdu*. Levice zase využívala toho, že nalevo v hrudi člověka je umístěno srdce, dále využívala také spojení s *republikanismem* (Sartori 2005: 339).

V průběhu následujících staletí vznikaly politické strany, které se podle své ideologie zpravidla politickými vědci a historiky zařazují buď napravo, nebo nalevo, i

když se mnohé politické strany vůči tomuto (dle nich) *zastaralému* členění mnohdy vymezují. Přesto si trůfám tvrdit, že i přes nově se objevivší politické strany, které hlásají oblíbené fráze typu *my nejsme vpravo ani vlevo, my jdeme dopředu* apod., stále dnes můžeme strany podle jejich ekonomického a sociálního programu (pokud samozřejmě nějaký mají) zařazovat na pravolevé škále. O tomto problému zevrubně hovoří také italský politolog Norberto Bobbio, který ve své knize s příznačným názvem *Pravice a levice* z roku 1994 probírá právě problematikou tohoto štěpení a jeho potenciální překonanost. Bobbio tvrdí, že i v současné době (tedy devadesátých letech, kdy knihu napsal) politické strany stále nevyhnutelně vykazují znaky příslušnosti k pravému nebo levému táboru, a ač se můžeme domnívat, že je nějaká strana středopravá nebo třeba extrémně levicová, tak lze stále o dyádě hovořit. Autor zmiňuje dalšího italského politologa té doby Angela Panebianca, který právě označuje dichotomii pravice-levice za *zavádějící a anachronickou* (Bobbio 2003: 41) a jenž tvrdí, že je potřeba se přesunout spíše k debatě o problémech. K tomu Bobbio praví, že *faktem zůstává, že jak při výběru problémů k diskuzi, tak ve způsobu jejich řešení nevyhnutelně dochází k názorovému střetu a stejně nevyhnutelné je odlišení různých názorů pomocí hodnotícího kritéria, které znovu uvede na scénu základní rozpory. Věřit, že diskutuje-li se o konkrétních problémech, je možné dohodnout se na jediném možném řešení, je plodem běžné technokratické iluze* (Bobbio 2003: 51). Tato citace dle mého názoru přesně vystihuje i můj názor na tuto problematiku. Pokud řešíme nějaký složitý problém, ať už se jedná o řízení ekonomiky, uprchlickou krizi, ochranu soukromí na internetu nebo financování zdravotnictví, vždy se na daný problém (jak my, tak politické strany) chtě nechtě díváme optikou, kterou můžeme označit buď za pravicovou, nebo levicovou, ať už jsou pojmy víceznačné. Nekončící existenci dichotomie Bobbio demonstruje i na zelených stranách, u kterých nevíme jistě, jestli jsou vlastně pravicové nebo levicové (jsou dle autora obojím), přesto však v *důsledku rozmanitosti filozofického podhoubí*, které konstruuje hodnoty Zelených, Bobbio předpokládá, že spíše než o překonání dichotomie pravice-levice se v budoucnu Zelení rozdělí na Pravé a Levé právě proto, že jejich hodnoty jsou mnohdy protichůdné (Bobbio 2003: 46).

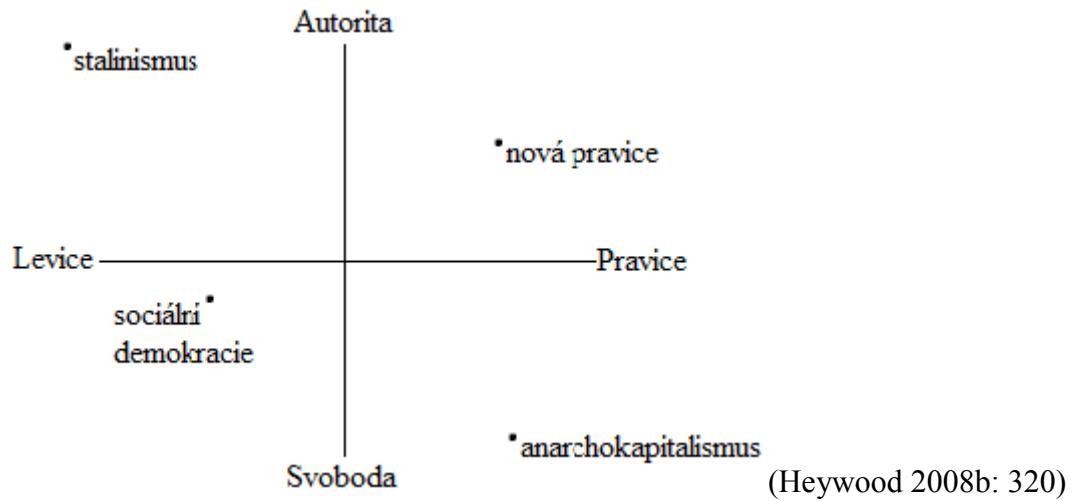
Jak je obecně známo, levice se zaměřuje spíše na rovnost (egalitarismus), kolektivitu, sociální jistoty, pokrok, přerozdělování pomocí silného (většího) státu, někdy i na přímou demokracii (to ale často i populistická pravice) a sekularismus.

Pravice naopak tíhne k menšímu státu, řádu (hierarchii), právům jednotlivce, podpoře soukromého vlastnictví a podnikání, k zastupitelské demokracii a ke konfesi. Jak bylo ukázáno výše, liberalismus může být pravicový (klasický a neoliberalismus) i levicový (sociální liberalismus, jenž je charakteristický tezemi Johna Rawlse). Doleva se pak téměř vždy zařazují socialistické myšlenky, doprava konzervativní. Jak vidno, velmi často je v identifikaci stran z hlediska ideologie protínána rovina ekonomická a rovina sociální. Například polská strana Právo a spravedlnost bývá označována někdy za pravicovou, ale někdy také za sociálně konzervativní. Ekonomicky se totiž staví za silnější stát a přerozdělování, kdežto sociálně je velmi nábožensky konzervativní. Republikánská strana v USA se naproti tomu může řadit k pravici v obou rovinách, jelikož se staví za malý stát, trh a tradici v sociální sféře. A konečně, pirátské strany, jak uvidíme níže, jsou spíše levicově orientované v rámci ekonomiky i sociálních otázek, v otázce individualismu jsou zase mnohem více pravicové než třeba socialisté. To se ostatně pokusím dokázat v závěru. Norberto Bobbio pak tak trochu zobecněně za hlavní dělicí linii považuje *rovnost* (proti ní stojí *diferenciace*). Úplnou rovnost považuje autor za utopii a praví, že levice k ní pouze tíhne. Naproti tomu pravice zase zdůrazňuje přirozenou diferenciaci (sociální nerovnost), jak jsme ostatně viděli v části věnované Rawlsovi a Hayekovi.

Co se týče prostorových škál, existují škály jak lineární, které vedou jednoduše zleva doprava (zpravidla v pořadí *komunismus*, *socialismus*, *liberalismus*, *konzervativismus* a *fašismus*), tak i dvouúrovňové, které mají za cíl postihnout více oblastí než jen ekonomiku. V extrémním případě existují i více než dvouúrovňové škály tvaru hvězdy. Jedna taková se vyskytuje například v knize od Giovanni Sartoriho *Strany a stranické systémy*. Ten praví, že v některých státech můžeme hovořit o lineární škále (Itálie, Německo), v některých naopak je potřeba využívat právě multidimenzionální škály (Izrael, Švýcarsko). Tato škála není založena pouze na dichotomii *levicový-pravicový*, ale i *sekulární-konfesijní*, *demokratický-autoritářský* a *integrační-národnostní* (Sartori 2005: 342). U těchto škál je ale problémem, že se můžou stát nepřehlednými a identifikace stran pak postrádá přímočarost. Dle mého názoru navíc v posledku i tyto škály vykazují obecné levicové nebo naopak pravicové tendence, pouze je situace komplikovaná, jelikož některé politické strany jsou v něčem levicové a v něčem zase pravicové. Přesto bude užitečné se pozastavit alespoň nad dvoudimenzionální škálou, na níž se dají lépe umisťovat politické strany, u nichž

existuje právě rozpor levicovosti a pravicovosti v rámci ekonomiky a jiných, převážně sociálních témat. A mezi takové politické strany patří i pirátské strany.

Schéma č. 1:

3 Levicový libertarianismus

3.1 Libertarianismus obecně

Libertarianismus je dle některých politologů odnoží liberalismu, která se soustředí především (výhradně) na jádro liberalismu, tedy svobodu. Ostatně slovo *libertarianismus* přímo odkazuje na anglické slovo *liberty* (tedy *svoboda*) – sice stejně jako liberalismus, ovšem jakožto ve formě jakési korekce. Vidíme totiž, že slovo *liberty* je ve slově *libertarianismus* obsaženo ještě zřetelněji. Druhou hlavní proměnnou je princip tzv. *sebe-vlastnictví*.

Někdy se dokonce může libertarianismus jevit jako klonící se k *anarchismu*, jelikož, jak uvidíme dále, libertarianismus touží po co nejmenším státu, který zajišťuje maximálně tak bezpečnost občanů – a rovněž anarchismus apeluje na rozptýlení centrální moci (Freedon 1996: 276). Naproti tomu bývá libertarianismus spojován i s konservativismem, kdy jsou společensky vyžadovány hodnoty jako autorita a povinnost, ovšem ekonomicky se přiklání ke klasickému liberalismu (Heywood 2008a: 104). Andrew Heywood ve své knize libertarianismus řadí do kapitoly věnované právě konservativismu a staví ho do protikladu (pnutí) vůči tzv. *paternalistickému konservativismu*, podobně jako když proti sobě v rámci liberalismu staví *klasický* proti *modernímu* liberalismu (Heywood 2008a: 105). Celkově je na libertarianismus nahlíženo jak politicky, tak i ekonomicky, jelikož se v rámci něj kromě svobody hovoří především o vlastnictví, trhu a samoregulaci. V tom je možné spatřit rozdíl odlišnost od neoliberalismu, který se dle mého vnímání soustředí především na ekonomické záležitosti a fiskální zodpovědnost.

Libertarianismus se zrodil v angloamerickém světě. Svoboda je chápána v *negativním* pojetí a je upřednostněna před jinými hodnotami, jakými jsou například rovnost nebo tradice. Libertariáni se snaží individuální svobodu co nejvíce rozšířit na úkor veřejné politické moci, jelikož v ní (čili ve státu) spatřují největší riziko ohrožení svobody. Libertarianismus se snaží oprostít od řádu a hierarchie, prahne po co nejsvobodnějším trhu v duchu *laissez-faire* a touží po minimálním státu (Heywood 2008a: 104). Vychází z myšlenek Roberta Nozicka prezentovaných v jeho díle *Anarchie, stát a utopie*, když v 70. letech podobně jako Hayek reagoval na politiku

přerozdělování a sociální spravedlnosti. Zaměřil se na svobodu vlastnictví a majetková práva, v čemž spatřuje nezpochybnitelnou hodnotu. Jakékoli přerozdělování nabourává vlastnická práva. Jeho postoje se rovnají podpoře minimálního státu a daní (Heywood 2008a: 109). Dle libertariánů má být stát *vytlačen z podnikání*, má se zúžit sféra sociálního zabezpečení, která pouze vytvořila *kulturu závislosti* a podryla lidskou iniciativu k podnikavosti (Heywood 2008a: 110). Tyto myšlenky se někdy také označují pojmem *nová pravice*.

Onen pojem *vlastnictví* je pak chápán jako *sebe-vlastnictví (self-ownership)*, kdy je především zdůrazňováno to, že člověk vlastní sám sebe a s tím i vše, co si právem přivlastnil a co mu nikdo nemůže vzít (tato teorie vychází z teorie přivlastnění Johna Locka). Lidé v *počátku vlastnili sami sebe, a nejsou tedy povinováni (kromě případů, kdy s tím sami dobrovolně souhlasí) žádnou službou někomu jinému*. Přírodní zdroje, které v počátku byly nevlastněné, mohou být soukromě přivlastněny bez souhlasu ostatních či *bez jakékoli platby ostatním členům společnosti* (Tideman, Valletyne 2008: 242).

3.1.1 Je libertarianismus kompatibilní s liberální ideologií?

Politický filozof Samuel Freeman v roce 2001 ve svém článku přišel s tezí, že libertarianismus vlastně není tak úplně slučitelný s liberalismem, což je velmi zajímavý pohled na věc vzhledem k tomu, že se ukázalo, že libertarianismus v lecčems z liberálních idejí vychází, především když vychází ze stejného jádra, tedy *svobody*.

Na první pohled se zdá, že libertariáni akceptují všechna základní práva stejně jako liberálové, jenom navíc doplňují absolutní svobodu smluvní a vlastnickou, čímž naznačují, že jsou vlastně ještě svobodomyšlnější. Pro libertariány je zásadní tzv. *sebe-vlastnictví*, jež je myšleno ve vztahu k vlastnictví nejen sebe sama, ale i všech svých *věcí* (Freeman 2001: 131). To dle autora podkopává liberální ideje, jelikož v libertarianismu nadále není prostor pro nezczitelnost takových práv jako je například důstojnost nebo nezávislost osobnosti, které se člověk nemůže vzdát bez svého souhlasu. Libertariánství v důsledku vede k tomu, že člověk sám sebe může zaprodat druhé osobě, dokonce sám sebe *prodat do otroctví*. A minimální stát pak není oprávněn bránit lidem vykonávat své nevolnictví (Freeman 2001: 132). Svobody, které libertariáni prosazují, tedy vlastnictví sebe (osoby) a věcí, v počátku mají mít sice

všichni, ale kdo je má v důsledku, pro ně není morálně relevantní (Freeman 2001: 133). Autor se evidentně snaží naznačit, že libertariáni nerespektují nebo minimálně nepokládají za důležitou *ochranu* osobnosti ve vztahu k rovnosti práv ostatních občanů. A to je právě dle autora to, co zásadně odlišuje libertarianismus od liberalismu. Liberalismus totiž vyzdvihuje takové hodnoty, jakými jsou zachování statusu zodpovědné a nezávislé osobnosti, kdežto libertariáni vyzdvihují především svobodu kontraktu a vlastnictví (Freeman 2001: 134). Liberálové zkrátka odmítají úplnou zcizitelnost, převoditelnost, směnnost (*alienability*).

Další výhradou, kterou Freeman vůči libertarianismu má, je možnost naprosté neomezenosti kartelů a monopolů. Jelikož je zaručeno naprosto svobodné právo na obchod a vláda nemá právo do něj zasahovat, hrozí, že jedna ekonomická síla pohltí jednu celou oblast průmyslu nebo nerostné suroviny jako například ropu a bude si neomezeně diktovat ceny. Libertarianismus proti takovému (dle Freemanova soudu nemorálnímu) principu nic nenamítá (Freeman 2001: 137).

Libertariáni dle autora neschvalují základní liberální instituce. Pokud jsou lidé v rámci libertarianismu vedeni k uctívání principu spravedlnosti uvnitř tržního mechanismu a k přísnému uctívání soukromého vlastnictví, nabudou dojmu, že mají fundamentální morální nárok na všechno, co získají koupí v rámci trhu, darem nebo díky závěti. Liberální instituce tak budou v posledku ohrožovány, jelikož bohatí občané budou nesouhlasit s placením daní na *veřejná dobra*, jimiž má autor na mysli zajištění bezpečnosti, veřejné zdravotnictví pomáhající starým a nemocným, nebo obecně na chudší spoluobčany (Freeman 2001: 150). Legitimita demokratické vlády tak může být zpochybňována.

3.2 *Náplň* levicového libertarianismu

Již bylo vysvětleno, co se míní pojmy *liberalismus*, *levice* i *libertarianismus*. Jedná se o pojmy, které jsou stěžejní pro tuto práci z toho důvodu, že budou zkoumány pirátské strany z hlediska své ideologie, která je dle mé hypotézy jak liberální, tak i levicově libertariánská.

Co konkrétně si můžeme pod tímto pojmem představit? A je vůbec možné spojit levici, která se vyznačuje především důrazem na rovnost, ke které je často nutno pomoci

autority státu přerozdělovat ekonomické statky, a libertarianismus, který zdůrazňuje osobní svobody ve vztahu k vlastnictví a bývá považován za novou pravici, jelikož se staví za nulové přerozdělování, které je jím považováno téměř za krádež, a za minimální stát? Nejedná se o protimluv? O tom všem bude pojednáno v této kapitole.

Americký politolog Herbert Kitschelt v roce 1988 ve svém článku *Left-Libertarian Parties: Explaining Innovation in Competitive Party Systems* tvrdil, že v poslední době (tedy v jeho éře 70. – 80. let) se objevily nové zvláštní politické strany, které šly přes hranice štěpení Lipseta a Rokkana (Kitschelt 1988a: 194). Lipset a Rokkan roku 1967 představili teorii o tzv. konfliktních liniích (*cleavages*), jež zní zkráceně takto: v průběhu 19. a 20. století v rámci teritoriální a funkcionální dimenze došlo k národní a průmyslové revoluci. Z nich se zrodily čtyři konfliktní linie (centrum-periferie, církev-stát, město-venkov a vlastníci-pracující), které protínají bloky segmentů, v rámci nichž si jedinci uvědomují své zájmy a problémy, na základě čehož tvoří politické skupiny (strany). Sám Rokkan za nejdůležitější štěpení označil vlastníci-pracující, protože se kolem obou pólů tvořila moderní pravice a levice (Strmiska 2005: 21). Americký sociolog Ronald Inglehart pak zpopularizoval v 70. letech tezi, že mladá generace, která už nepoznala materiální strádání, vyznává nové hodnoty, a to tzv. *postmateriální*. Jedná se o důraz na osobní sebevyjádření a individuální kvalitu života, s čímž jsou spojeny požadavky širší politické participace a jejich nových forem (Inglehart 1977: 5). Začaly tak vznikat nové, *postmateriálně* orientované strany, z nichž nejvýraznějšími byly strany zelených (Strmiska 2005: 24) (o nich bude v pojednáno v podkapitole 3.3). Kitschelt ve svém článku takové strany označil právě za levicově libertariánské. Ty se objevily nejprve ve Skandinávii, Francii a Nizozemsku ve formě *nové levice* a jakožto konkurence pro sociální demokraty a komunisty. Úspěchy pak slavily v Rakousku, Belgii, Švýcarsku a Západním Německu v podobě oněch ekologických či zelených stran. Podle Kitschelta tyto strany spojuje kritika logiky společenského vývoje a institucí, které jsou v průmyslových společnostech základem poválečného kompromisu mezi štěpením vlastníci-pracující. Tyto strany nesouhlasí s tím, že prioritou politiky je hospodářský růst, tvrdí, že proces policy-making řídí centrální instituce a zájmové skupiny, a nesouhlasí s byrokratickým státem blahobytu. Levicově libertariánské strany tedy neharmonizují ani s konzervativními myšlenkami, ani se socialistickými programy, ale spíše propojují libertariánské apely na individuální autonomii s levicovými předpoklady rovnosti (Kitschelt 1988a: 195). Tyto strany, dle

jiného Kitscheltova článku z téhož roku, kombinují levicovou ideu rovnostářství a politické kontroly ekonomiky, ale zpochybňují centrální plánování, politické rozhodování jen v rukou elit a výhodnost navyšování materiálního blahobytu. Namísto toho vyzdvihují participativní demokracii, politickou decentralizaci a snahy, kterak zajistit kvalitnější život, čímž mají především na mysli ochranu přírody a více personalizované sociální služby. Levicově libertariánské strany vnímají etablované politické strany jako centralistické, elitářské a byrokratické organizace, které se staly agenturami a nástroji státní administrace a zájmových skupin. Samy jsou vybudovány na novém, modernějším základě vnitřního fungování. Budují se odspoda jako otevřené, transparentní a decentralizované organizace (Kitschelt 1988b: 127).

Jak si tedy můžeme vymežit levicový libertarianismus vůči tomu klasickému považovanému za pravicový v rámci politické filozofie? Hlavní rozdíl lze spatřit v postoji ke dvěma rovinám vlastnických práv. Zaprvé, oba tábory libertarianismu se jistě shodnou na přísném dodržování tzv. *sebe-vlastnictví* neboli vlastnictví vnitřního (osobního) já, kdy každý jedinec má výlučné právo ke své osobě a kdy nikdo jiný nemá právo vlastnit osobu druhou. Každý má právo rozhodnout individuálně a tak, aby neomezil svobody ostatních (i když Nozick v rámci klasického libertarianismu teoreticky připouští i prodání sebe sama do otroctví). Druhou rovinou je pak vlastnictví vnějších zdrojů, o kterých hovořil Kitschelt. A to levicoví a pravicoví libertariáni chápou naprosto protikladně. Klasický libertarianismus připouští neomezené vlastnictví jak soukromých, tak i vnějších statků. Levicový libertarianismus naproti tomu tvrdí, že sebe-vlastnictví a soukromá vlastnická práva musí vyhovovat rovnostářskému nároku na přírodní zdroje (Cunliffe 2001: 1). Klasičtí libertariáni tvrdí, že člověk má na onen zdroj nárok, pokud ho spravedlivě vyobchodoval a pokud k jeho vlastnictví jeho předchůdci spravedlivě dospěli – kde jinde než – v přírodě. Levicoví libertariáni praví, že na přírodní zdroje mají nárok všichni a nemohou plně vlastnit přírodní zdroje sami (Cunliffe 2001: 2). Tyto zdroje jsou vlastněny *egalitárně*, jelikož je nikdo živoucí nevytvořil. Pokud existují vlastníci takovýchto zdrojů a zároveň s tím i *nevlastníci*, mělo by dojít k finanční redistribuci směrem k těmto nevlastníkům, buďto ve formě nějakého přerozdělování nebo například ve formě, a to je následně ve vztahu k pirátským stranám velmi důležité, *základního nepodmíněného příjmu* (Cunliffe 2001: 3). Tideman a Vallentyne tvrdí, že ti, kdo si přivlastnili *nepřivlastnitelné* přírodní zdroje, by měli platit tzv. *konkurenční rentu* za práva, která si nárokovali (Tideman,

Vallentyne 2008: 239). Mezi levicovými libertariány pak panuje neshoda v tom, jak by tato renta měla být rozdělena. Zaprvé, buď by měla být rovná po celém světě, nebo, zadruhé, měla by být rozdělena tak, aby *podporovala rovnost skutečných příležitostí pro dobrý život* (tudíž vlastně nerovně) (Tideman, Vallentyne 2008: 253).

Levicový libertarianismus můžeme překládat i jako *egalitární*, jako to dělá Marek Hrubec ve své knize z roku 2007 zaměřené na všeobecný základní příjem, který je s touto ideologií propojený. Hrubec vymezuje levicový libertarianismus jako ideu atomistické povahy individualismu, která se vyznačuje prosazováním názoru, že, a to bylo zmíněno výše, *lidé původně vlastnili přírodní zdroje společně, a měli by tedy k jejich vlastnictví mít i nadále rovný přístup* (Hrubec 2007: 12). Nerovné vlastnictví těchto zdrojů je přípustné pouze tehdy, dojde-li k jejich dobrovolnému převodu z jednoho vlastníka na druhého, nebo pokud dochází ke kompenzacím. Těmi mají levicoví libertariáni na mysli právě jisté formy přerozdělování nebo všeobecného základního příjmu. Hrubec spojuje levicový libertarianismus s belgickým filozofem Phillipem Van Parijsem, který v 90. letech přišel s konceptem všeobecného základního příjmu a který se sice ztotožňuje s kapitalismem jako garantem svobody a vlastnictví, ale který zároveň s tím klade důraz na ideu realizace příležitostí (Hrubec 2007: 13). Takto chápaná svoboda splňuje následující podmínky: *zajištění struktury vlastnických práv, sebe-vlastnictví a možnost příležitostí dělat cokoli* (Hrubec 2007: 14). Podle takto chápaného principu svobody můžeme v rámci dichotomie *negativní-pozitivní* přiřadit tento princip spíše k pozitivní svobodě, jelikož ta se zaměřuje spíše na činnost než na svobodu z vnějšku. A to je zajímavé, jelikož pravicoví libertariáni vnímají svobodu právě v rámci negativní svobody. Můžeme tedy chápat spor klasického vs. levicového libertarianismu i jako spor negativní vs. pozitivní svoboda?

Podle expertky na levicový libertarianismus Barbary Fried přerozdělování v rámci zisků z externích zdrojů mělo být realizováno minimálně na rawlsovské bázi, ne-li ještě více rovnostářsky. Důležitá je také myšlenka, že levicoví libertariáni neprosazují rovnostářské myšlenky per se, pouze jejich filozofie nároku všech na externí statky plodí politiky v rámci distribuční spravedlnosti, jedná se však o jakousi *redistribuci bez egalitarismu* neboli *rovnost bez rovnostářství* (Fried 2004: 68).

3.2.1 Kritika: jedná se o oxymóron?

Podobná otázka byla položena již v úvodu této kapitoly 3.2. Je vůbec pojem *libertarianismus* slučitelný s pojmem *levice*? Tibor R. Machan ve svém článku *Left-Libertarianism – An Oxymoron?* praví, že nikolivěk. Libertarianismus sám o sobě je hodnotou, která nekompromisně chrání vlastnická práva, kdežto *pravice* i *levice* několikrát v minulosti prokázaly, že pro ně loajalita k individuálním právům na život, svobodě a vlastnictví není bezvýhradná tolik jako pro libertariány (Machan 2010: 137). Autor libertarianismus chápe jako *čistou* ideu, která, pokud je spojována s přívlastky jako *levice*, už přestává být libertariánskou. Navíc pokud levicový libertarianismus do své teorie zahrne nějaká omezení vlastnických práv (jako to bezpochyby ve vztahu k externím zdrojům činí), stává se těžko rozeznatelnou od sociální demokracie a obhájců *tržního socialismu* (mimochodem dle autora dalšího oxymóronu) (Machan 2010: 138). Autor následně rozebírá Lockovu teorii vlastnického práva, ze které klasičtí libertariáni jako například Nozick vycházejí, a praví, že *levice* je s ní v rozporu. Je však velmi důležité podotknout, že celý článek a kritika se nese v duchu obhajoby libertarianismu a že autor v jednu chvíli tvrdí, že *levice se soustřeďuje na odtržení člověka od jeho práce, od jejích hodnot a od jejích produktů* (Machan 2010: 139), zatímco libertarianismus proti tomuto principu bojuje, jelikož chrání vlastnická práva.

Jistě, pokud chceme, můžeme si připustit, že pojem *levicový libertarianismus* je tak trochu oxymóronem, jelikož spojuje dva protichůdné principy. Můžeme se však od toho oprostit a přiznat, že je jasné, že *levicový libertarianismus* je chápán jako *kombinace* dvou konceptů, z nichž si zkrátka vybíráme to zásadní.

3.3 Shrnutí pojmu *levicový libertarianismus*

Nyní přikročme k operacionalizaci pojmu *levicový libertarianismus*. Následující tabulka shrnuje poznatky, které jsme si představili v rámci celé kapitoly o levicovém libertarianismu. Díky tomuto schématu bude posléze snadnější potvrdit, nebo vyvrátit hypotézu, že jsou Piráti levicově libertariánskými stranami, jelikož budu moci přehledněji s tímto pojmem operovat. V rámci následující tabulky je představeno pět základních idejí levicového libertarianismu vycházejících z dosavadního poznání.

Schéma č. 2:

Levicový libertarianismus:
Sebe-vlastnictví
Spoluvlastnictví vnějších zdrojů
Apely na rovnostářství
Participativní demokracie
Další postmateriální témata

Základem je apel na sebe-vlastnictví, které je chápáno především jako nezcizitelné právo na svou osobu, se kterou člověk nakládá podle svého uvážení a na kterou nikdo jiný nemá nárok. Tento prvek je přísným klasickým libertariánským apelem a zahrnuje v sobě individuální svobodu. Na rozdíl od klasického libertarianismu se ten levicový soustředí namísto přísných vlastnických práv na spoluvlastnictví vnějších zdrojů, které jsou dílem přírody a které si nikdo přivlastnit nemůže. V tomto ohledu můžeme spatřovat onu levicovost, jelikož se s tím pojí rovnostářství ještě levicovější než je přerozdělování v rámci rawlsovske politické filozofie. Důsledkem takového egalitarismu je pak základní nepodmíněný příjem, o němž bude pojednáno dále. Co se týče levicově-libertariánského apelu na participativní formy demokracie, o tom hovořil již Herbert Kitschelt ve vztahu k zeleným stranám a tzv. *nové levici*, které participativnější formy demokracie prosazovaly: participativní demokracie není vyloženým základem levicového libertarianismu, je však dle mého mínění jeho přirozeným důsledkem, proto byla zahrnuta i do schématu. Sociální levicová hnutí plodí apely na radikální formy demokracie a boj proti centralismu a establishmentu, tedy i politickou decentralizaci, protože je možné nakonec tvrdit, že levicový libertarianismus je s participativní demokracií nevyhnutelně spojený. A konečně, jelikož se levicový libertarianismus začal rozmáhat v 70. a 80. letech, kdy už lidé necpířovali materiální nedostatky tolik jako po druhé světové válce a kdy strany označované na levicově libertariánské kritizovaly kapitalismus, velké korporace a tlačily na maximální zrovnoprávnění menšin, můžeme do schématu zahrnout i další obecně postmateriální témata, která se týkají třeba ekologie, seberealizace apod.

3.4 Příklad levicového libertarianismu: zelené strany

V této podkapitole budou krátce představeny zelené strany, které se v politických arénách západoevropských států začaly objevovat koncem 60. let. Ukážeme si, kterak odpovídají zelené strany levicovému libertarianismu z hlediska své ideologie. Je hypotézou, že následně uvidíme podobnost mezi takovými stranami a Piráty v několika ohledech. Tato podkapitola tak slouží jako jakýsi přechodový můstek mezi teoretickou první polovinou a empirickou druhou polovinou této diplomové práce zabývající se pirátskými stranami.

Herbert Kitschelt v roce 1988 za typické příklady levicově libertariánských stran označil právě *zelené*, *ekologické* a jiné *alternativní* strany. Takové politické strany sdílejí levicové myšlenky jakými jsou egalitarismus nebo dohled nad ekonomikou (nesouhlasí ale s jejím centrálním řízením). Zpochybňují pak princip oligarchie a podobných forem elitářství, tedy řízení státu nějakou úzkou politickou skupinkou, dále pak také nepocitují povinnost neustálého růstu blahobytu. Namísto toho prosazují participativní formy demokracie, politickou decentralizaci, vyzdvihují *kvalitu* života, kterou vztahují na environmentální otázky jako například ochranu přírody, ve které všichni lidé žijí. Voliči takovýchto politických stran jsou dle Kitschelta vesměs mladí, vzdělaní, sekulárně založení měšťané, příslušníci střední třídy a zaměstnanci ve státním sektoru (Kitschelt 1988: 127).

Ideologie a programy zelených stran se dají shrnout do několika základních témat. Je logické, že zelená barva implikuje barvu přírody. Ta je dle Zelených ničena a je potřeba bojovat proti jejímu hrozícímu kolapsu, který je způsoben nešetrnými výrobními procesy, dopady konzumního stylu života (Doherty 2002: 68) a rozšiřováním urbanizace. Ruku v ruce s tím je nutné problém vnímat v tom smyslu, že došlo ke vzestupu (Ingelhardtových) postmateriálních idejí, kdy se občané cítí být víceméně zajištěni, a proto nemají takovou potřebu stále někam donekonečna ekonomicky růst. Lidé se proto zaměřují na jiná témata, jakými jsou například ochrana přírody. Zadruhé, Zelení tíhnou doleva, a to ve smyslu politické i sociální redistribuce moci. Tento nárok na přerozdělování však není spojen nutně s pracující třídou, ale celkově s materiálně a kulturně vyloučenými (Doherty 2002: 69). Za takto vyloučené se dají chápat například i sexuální menšiny. A zatřetí, Zelení nesouhlasí s klasickým řízením v rámci liberální demokracie a byrokratickým procesem rozhodování, který vnímají jako bránící hlubším

politickým a sociálním změnám. Jak se ale tento de facto anti-etatismus liší od Nové pravice (tedy vlastně i jisté formy neoliberalismu i libertarianismu)? Zelení věří, že stát je překážkou pro skutečné demokratické každodenní rozhodování, což v sobě tedy zahrnuje spíše myšlenky *nové levice*. Nová pravice naproti tomu stát vnímá jako překážku omezující *trh* (Doherty 2002: 69). Stát by měl dle zelených také výrazně zasahovat do environmentálních otázek. Proč ale strany zelených v rámci obhajoby regulační role státu nejsou stejní jako socialisté? Zelení sice kritizují kapitalismus, ovšem nesouhlasí se socialistickou alternativou společného vlastnictví a jinými kolektivistickými apely. Obhajují sice regulovaný trh, ovšem výrazně brání soukromé vlastnictví. Trh je omezován především z hlediska ochrany přírody před velkými koncerny (Doherty 2002: 70). Toto můžeme vnímat jako ideu tíhnoucí politicky doleva. Co ovšem je mnohem více levicové, je jejich vnímání rovnosti. Zelení, a to je typické pro levicové libertariány, by šli dál od klasického sociálního přerozdělování někam k základnímu nepodmíněnému příjmu, který by zajistil základní kvalitu života individua, což je dle Zelených pokládáno za základní lidské právo (Doherty 2002: 71).

Co se týče oné kritiky státu jako byrokratického aparátu, Zelení by rádi demokracii oživilo o participativnější prvky. To v sobě zahrnuje decentralizaci, rozšíření arén politického rozhodování, zavedení referend a celkově širší zapojení občanů a lokálních politiků na procesu rozhodování. Druhou rovínou je obrana před státním monopolem na organizované násilí. Zelení věří, že toto násilí není nevyhnutelné a je možné ho omezit. S tím souvisí jejich idea, že není potřeba národní armády a že existují jiné alternativní formy obrany (Doherty 2002: 72).

Na těchto základních zelených tezích je možno vystopovat prvky levicového libertarianismu. Levicové myšlenky je možno spatřit v kritice volného trhu, který nahrává velkým koncernům ničící přírodu. V zelené politice je velmi patrný také specificky levicově libertariánský apel na rovnostářství, který se projevuje jak propagací forem všeobecného příjmu, tak i ochranou znevýhodněných občanů (rasově, kulturně, sexuálně, ekonomicky či jinak sociálně a politicky). A jak jinak nahlížet na ochranu přírody než jako na to, že ji musíme chránit, jelikož ji *sdílí* všichni lidé na planetě, což je tolik charakteristické pro levicové libertariány? Libertariánské prvky zase můžeme u zelených stran spatřovat ve zvýraznění práv individua, které by se mělo vymanit z represivních zásahů státu. Rovněž zmíněný všeobecný základní příjem je prosazován v duchu práv na kvalitní život individua a jeho pozitivní svobodu a realizaci.

4 Pirátské strany

První otázkou, kterou si musíme položit, je, proč se tyto politické strany takto nazývají? Ono pirátství je myšleno výhradně jako ve vztahu k internetovému pirátství, ke stahování nelegálních dat jako například filmů, hudby a softwaru. Samotní Piráti toto jednání za pirátské samozřejmě nepovažují, naopak, rádi by zařídili, aby bylo legální. Můžeme v tom spatřovat punc jakéhosi sebeponížení nebo formy přiznání k hříchům – vždyť co si řekne na první pohled člověk nezajímající se o tuto problematiku? Piráti jsou přece zlí námořníci, kteří přepadávají lodě, aby z nich vyloupili kořist. Neměly by se tyto strany raději jmenovat nějak jako „Strana za svobodné sdílení“ či něco podobného, aby nevzbuzovaly podobné negativní konotace? Vzpomeňme si, jak se o nich vyjadřoval v roce 2010 Miroslav Kalousek v neformálním rozhovoru v Praze (jako o *zlodějích* či *kokotech*, co se snaží přivlastnit cizí majetek) (Hympl 2010). Pirátské strany dle mého názoru moc dobře vědí, co si o nich někteří lidé budou myslet a tohoto dojmu se snaží využít ve svůj prospěch. Nazývají se tak, jak o nich druzí smýšlí a sami se tak nějak v rámci rebelantství pojmenovávají po oněch loupežnících, i když se za ně sami nepovažují. Jak se obecně traduje, negativní reklama je taky reklama. Piráti také využívají moderních nálad anti-stranictví, název tedy může označovat jakousi rebelii vůči zavedeným stranám, vůči nimž jsou Piráti (zatím) v ilegalitě.

4.1 Vznik a vývoj

První pirátská strana vznikla 1. ledna 2006 ve Švédsku. Založil ji Richard Falkvinge. Předcházela tomu záležitost se švédskou internetovou stránkou The Pirate Bay (*thepiratebay.org*, dále také *TPB*), která fungovala od roku 2003. Jakýmsi předstupněm strany byla také diskusní platforma Piratbyrån (Pirátská kancelář) (Brunclík 2010: 21). Na počátku všeho byla protipirátská organizace Antipiratbyrån, která měla za cíl zabraňovat stahování nelegálních dat z internetu. V reakci na ní pak vznikla v roce 2003 právě Piratbyrån (prostým vypuštěním slova *anti*), což byla jakási aktivistická organizace či chceme-li think-tank. Ta bojovala především proti copyrightu (Miegel, Olsson 2008: 205). Téhož roku vznikla s Piratbyránem spřízněná internetová stránka *thepiratebay.org*, která umožňovala sdílení a stahování nelegálních dat jako například hudby či filmů cestou indexace torrentů (Boček 2009: 24). Piratbyrån sice spolupracovalo s TPB, ovšem na obě instituce pohlížely státní úřady odlišně. Piratbyrån

bylo považováno za neškodný demokratický think-tank, kdežto TPB se jevilo být ilegální organizací, která porušovala autorská práva (copyright) *nabízením i stahováním autorsky chráněných souborů* (Boček 2009: 25). V roce 2006 pak byla stránka kriminalizována policií, což mělo za následek vytvoření Pirátské strany Richardem Falkvingem, který tak vytvořil hnutí za účelem prosazovat omezení autorských práv a ochrany jednotlivce (a svobodného stahování z internetu) (Brunclík 2010: 21). V roce 2009 byli dokonce majitelé stránky TPB odsouzeni k zaplacení mnohamilionové pokuty a roku vězení, proti čemuž Piráti protestovali (Boček 2009: 25).

Vraťme se nyní zpět k oné první Švédské pirátské straně. Ta nejprve vznikla jako jakési hnutí pro podpis online petice na zrušení existujících zákonů upravujících nemateriální vlastnická práva, a jako protest proti novým zákonům týkajících se copyrightu (Miegel, Olsson 2008: 208). Petice se zúčastnilo takové množství lidí, že se Richard Falkvinge rozhodl založit přímo politickou stranu. Program této strany se samozřejmě od jejího založení vyvinul z charakteru *single-issue* po více plnohodnotnou politickou stranu (o volebním programu v dalších kapitolách). Petenti vnímali zákon o copyrightu jako narušení jejich autonomie a omezování jejich individuálních práv (Miegel, Olsson 2006: 214). V roce 2006 se pak švédská vláda pokusila zpřísnit zákony trestající stahování nelegálních dat z internetu, jak bylo zmíněno výše. Sociálnědemokratická vláda tak prokázala, že nemá pochopení pro životní styl a hodnoty mladých lidí, kteří masivně stahují data z internetu, když je chtěla za jejich jednání *de facto* uvrhnout do ilegality. V důsledku toho přibylo Pirátům 2000 nových členů, což znamenalo nárůst o více než 50 % (Miegel, Olsson 2008: 211). Toto vše může implikovat vznik nového štěpení, které proti sobě postavilo mladé lidi s určitým typem hodnot naproti etablovaným politickým institucím a diskursům (Miegel, Olsson 2008: 212). Pirátská strana se stala hnutím vzniklým zdola, jež přinášelo nová témata, která politici stávajících politických stran neznali nebo neřešili. Dá se říci, že se nejednalo o střet nad obyčejným politickým issue, jež by se týkalo nesouhlasu s právem copyrightu. Jak uvidíme v dalších kapitolách, Piráti otevírají taková základní politická témata, jakými jsou soukromé vlastnictví, demokracie, svoboda projevu a rovnost. V roce 2008 místopředseda Švédské pirátské strany Christian Engström zrod Pirátů vysvětlil následovně: *Strana vznikla v reakci na možnosti nových technologií, které by mohly revitalizovat politický život, stejně jako tomu kdysi napomohly tiskoviny. Tradiční politika je nevhodná pro nové technologie a jejich možnosti (...)* Všechny otázky, které

strana řeší, mají co do činění s možnostmi nových technologií, a to v pozitivním i negativním smyslu (Miegel, Olsson 2008: 212). Piráti tedy reagují na nové technologické možnosti. Současná podoba demokracie pro ně již není vhodná, navrhuji proto různé koncepty, jak ji oživit. Například tzv. *tekutou demokracii* (viz dále).

Jak vidno, pirátské hnutí je charakteristické ochranou soukromí, jelikož boj proti copyrightu je v očích příznivců strany de facto ochranou individuality před formou útlaku ze strany státu. Velmi výrazně se toto ukázalo být relevantní v Německu, kde popularitě tamější *Piratenpartei* napomohla tzv. aféra *Zensursula*, která se odehrála v roce 2009. Toto slovo je zkratkou slov *cenzura* a *Ursula*. Tehdejší spolková ministryně pro rodinu Ursula von der Leyen předložila návrh zákona k zablokování internetových stránek, které se podle Spolkového kriminálního úřadu zabývají šířením dětské pornografie. To v rámci internetové veřejnosti vyvolalo protesty a němečtí Piráti kritizovali, že se jedná o represivní nástroj, kterak blokovat weby obecně, a že se jedná o *iránskou* či *čínskou* cestu kontroly internetu (Brunclík 2010: 28). V roce 2009 rovněž vznikla pirátská strana (dále i jako ČPS) v České republice, její hlavní figurou byl dlouhodobě Ivan Bartoš, momentálně je předsedou strany po odmlce Bartoš znovu.

V roce 2010 byla založena také Pirátská internacionála (*Pirate Parties International*, dále také *PPI*). Ta sdružuje téměř všechny Pirátské strany světa (momentálně 41) a vymezuje se jako mezinárodní nevládní organizace. Pirátské strany jsou dle ní *ztělesněním svobody projevu*, slouží k ochraně lidských práv a základních svobod v digitálním věku, k ochraně spotřebitelů a má za cíl provést reformy týkající se autorských práv. PPI obecně podporuje ochranu dat, transparentnost a volný přístup k informacím (PPI 2010). Na webu Pirátské internacionály se můžeme dokonce dozvědět něco o tom, proč se takto strany jmenují (moje úvaha z úvodu kapitoly tak dostane empirický rozměr). Název *Piráti* má implikovat příměr, kterým jsou titulováni uživatelé internetu zástupci hudebního a filmového průmyslu. Slovo by však nemělo odkazovat na žádnou ilegální aktivitu (PPI 2010).

4.2 Volební úspěchy pirátských stran

V této kapitole se pokusím rozvést, proč jsem si v rámci zkoumání programů pirátských stran zvolil především tu českou, německou, švédskou a islandskou. Jak jsem nastínil v úvodu, vnímám tyto strany v rámci Evropy i světa jako ty nejúspěšnější.

Některé pronikly do zemských nebo krajských parlamentů, do zastupitelstev na komunální úrovni, do Evropského parlamentu, dokonce i do národních komor. Jelikož tyto strany v těchto zemích mají viditelnou podporu, vnímám je i jako relevantní a dostatečně reprezentativní za všechny pro tuto práci. Jistě, výtky, že by měly být zohledněny všechny pirátské strany, bude vždy svým způsobem relevantní, ovšem to se mi zdá být nerealizovatelné. Navíc nám jde především o rámec pirátských programů, nikoli drobné nuance mezi nimi a o detaily. Předem je nutno zdůraznit, že ve všech těchto zemích funguje poměrný volební systém (v Německu je sice smíšený, ale funguje jako poměrný), proto je relevantní udávat především procentní body zisků stran. Ve většinovém volebním systému by jistě povětšinou nemělo váhu získat 7 % hlasů.

Švédská pirátská strana (Piratpartiet) je mimo jiné důležitá proto, že byla první a odstartovala vlnu vzniku dalších pirátských stran. Ve volbách do národního parlamentu zatím vůbec neuspěla, vždy měla méně než 1 % hlasů. Nejvýraznějšího úspěchu dosáhla ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009, když získala 7,13 % hlasů a tedy 2 mandáty. V roce 2014 ve volbách stejného typu strana o své mandáty při zisku 2,23 % přišla (Valmyndigheten 2016).

Česká pirátská strana byla založena roku 2009 a zúčastnila se národních voleb v roce 2010. V nich zatím neuspěla. To v roce 2013 již se ziskem 2,66 % dosáhla alespoň na státní příspěvek. V roce 2012 přišel první úspěch, když za stranu společně pod značkou Strany zelených a lidovců do Senátu kandidoval Libor Michálek, který následně uspěl a Piráti se tak de facto stali parlamentní stranou. Dále se málem dostali do Evropského parlamentu v roce 2014, když těsně nedosáhli na 5% klauzuli. Obdrželi alespoň další státní příspěvek. Byl to nejlepší výsledek ze všech evropských pirátských stran. A nejvýraznějšího úspěchu dosáhli pak na podzim 2014, když se dostali do magistrátu hlavního města Prahy se ziskem 5,31 % a 4 mandáty. V rámci těchto komunálních voleb dokonce zvítězili v Mariánských lázních (volby.cz) a získali post starosty.

V Německu je situace trochu komplikovanější kvůli federálnímu systému, kde jsou důležité i volby do zemských sněmů. A právě tam Piráti výhradně získávají největší podporu. Ve volbách do Bundestagu získávali marginální počet procentních bodů, stejně jako do Evropského parlamentu, i když v něm díky zrušení vstupní klauzule jedno křeslo Piráti vybojovali. Naproti tomu v zemských volbách se jim dařilo,

a to v letech 2011 a 2012. V Berlíně v roce 2011 například získali 8,9 % hlasů a 15 mandátů (Tagesschau 2011). V podobném duchu uspěli o rok později také v Sársku, Šlesvicku-Holštýnsku nebo Severním Porýní-Vestfálsku.

Na Islandu panuje asi nejzajímavější situace, obzvláště v současné době (duben 2016). Kromě České republiky, kde mají Piráti jednoho parlamentního zástupce díky Liboru Michálkovi v Senátu, se Island stal první zemí na světě, kde Piráti vstoupili plnohodnotně do parlamentu (Althingu). V roce 2013 při parlamentních volbách obdržela Islandská pirátská strana 5,1 % hlasů a 3 mandáty v 63členném Althingu. Jenže od jara roku 2015 se ve volebních průzkumech začali Piráti objevovat na prvním místě (ČTK 2015). Zkraje roku 2016 jim dokonce jeden volební průzkum přiřkl 43% podporu a islandští Piráti tak možná mají reálnou možnost, pokud by se konaly v dohledné době volby, což je díky aféře *Panama Papers*, díky níž se nejspíše budou opravdu v řádu měsíců konat, reálné (Adámková 2016). V roce 2014 se podobně jako v ČR i na Islandu konaly volby do hlavního města Rejkjavíku, kde Islandská pirátská strana dostala 5,9 % hlasů a s jedním mandátem pronikla do zastupitelstva města.

4.3 Programatika pirátských stran

V této kapitole bude podrobně rozebrána programatika pirátských stran. Pojem *programatika* konkrétně znamená zkoumání programů na dvou rovinách. Zaprvé na rovině *exekutivních politických programů*, které jsou určeny pro realizaci politiky v konkrétních sektorech (například dopravní nebo ekologická politika), jedná se tudíž o dimenzi *policy*, dimenzi obsahu. Druhou rovinou je rovina *politických stran*, která spadá pod pojem *politics* a zkoumá spíše procesuální stránku politiky (Fiala, Mareš 2012: 6).

Vzhledem k tomu, že nám jde především o ideový základ, nepůjde o exkurze do různých států Evropy a do tamějších pirátských stran. Kapitola bude koncipována stejně jako teoretická první část diplomové práce. Budou tedy vybrána stěžejní témata Pirátů. S tím, že bude poukázáno, jak moc se k nim Piráti v daných státech vyjadřují či naopak neoperují. Jak bylo zmíněno výše, pirátských stran existují po světě desítky, pro tuto práci tedy pro zjednodušení byly vybrány strany německá, švédská, islandská a česká, jelikož se prokázaly být volebně nejúspěšnějšími. Občas pro dokreslení situace bude použit i příklad z jiných pirátských stran, ale těžiště zůstane na výše zmíněných. Například Piráti ve Velké Británii jsou jistě znevýhodněni většinovým volebním systémem, ale to je debata spíše na jinou úroveň politologické diskuze.

Pro identifikaci programů různých pirátských stran budou v drtivé většině využívány oficiální internetové stránky daných stran, kde jsou veřejně k nalezení základní ideje a programy. Rovněž jsem se pokusil rozeslat příslušným pirátským stranám dotazník o čtyřech otázkách. Odpověděli mi Němci a Švédí, konkrétně pánové Thomas Gaul, stranický komisař pro mezinárodní spolupráci Německé pirátské strany, a pan Mattias Bjärnemalm, člen Mladých švédských pirátů. Těmito otázkami jsou: 1) Jaká ideologie je podle vás nejvíce relevantní pro vaši stranu? 2) Vyberte nejdůležitější hodnoty pro vaši stranu. 3) Do jaké míry byste podpořili následující politiku. A 4) Do jaké míry považujete vaši stranu za pravicovou nebo levicovou? Odpovědi na tyto otázky budou poskytnuty v průběhu následujících podkapitol, pokud se ukážou být relevantními. Poslouží jako doplňující prvek identifikace idejí Německé pirátské strany (a budou citovány jako *Rozhovor 2016a*) a Švédské pirátské strany (*Rozhovor 2016b*). Dalším prvkem, který poslouží pro identifikace programů pirátských stran, budou články v internetových zpravodajstvích, v kterých se vysoký představitel strany k něčemu vyjádřil nebo poskytnul rozhovor.

4.3.1 Boj proti copyright a patentům

Pokud vezmeme témata pirátských stran postupně, musíme začít u boje proti copyright a patentům, což spolu úzce souvisí. Ostatně už výše o tom bylo krátce pojednáno v souvislosti se vznikem švédské Piratpartiet. Pirátské strany obecně tvrdí, že copyright a patenty jsou díky nástupu internetu a moderních technologií překonanou záležitostí, kterou je potřeba radikálně zreformovat. V důsledku toho Piráti usilují o *legalizaci volného kopírování či stahování hudby, filmů, softwaru, pokud tento způsob využití nepovede k obohacování těch, kteří tyto produkty stahují a dále šíří* (Brunclík 2010: 22). Podle České pirátské strany je výraz *autorská práva* dokonce *termín propagandy zábavního průmyslu*. Na oficiálním webu *pirati.cz* (ČPS) dále stojí, že *správné označení je kopírovací monopol. Takzvaný autorský zákon chrání vydavatele a výrobce, nikoliv autory a umělce. Pro podporu nové tvorby a veřejné dostupnosti informací je třeba remixování a nekomerční kopírování povolit okamžitě a komerční kopírovací monopol zkrátit na 5 až 10 let od zveřejnění. Realita je jasná: Sdílení nelze zastavit* (ČPS 2016). Z toho jasně vyplývá, že Piráti vnímají zákaz sdílení již jako nemožný či dokonce zavrženíhodný. Sdílení i na úkor porušování autorských práv je zkrátka jevem, který nelze zastavit, natož ho kriminalizovat. ČPS dokonce sdílení považuje za *základní lidské právo* (ČPS 2016). Na webu <http://wiki.piratenpartei.de/Parteiprogramm/en> (dále jen jako Parteiprogramm) se nachází oficiální program Německé pirátské strany v angličtině z roku 2012. K problematice copyrightu zde stojí, že současné zákony o copyrightu omezují potenciální vývoj společnosti. Autorská práva jsou spojena s přežitým konceptem *intelektuálního vlastnictví*, který je dle německých Pirátů v protikladu k informované a vzdělané společnosti. Straně přijde nemorální, aby vytvořené produkty, které mimochodem označují jako *veřejné dobro*, sloužily k soukromým ekonomickým účelům. Kopírování je zkrátka něco, co přispívá ke kulturnímu, technologickému a vzdělanostnímu rozvoji společnosti. Stejně jako ČPS i Německá pirátská strana hovoří o radikálním zkrácení doby autorských práv. Neznamená to, že by Piráti naprosto odmítali vlastnické právo na vytvořený produkt, ovšem spatřují nerovnováhu a nespravedlnost v tom, že tvůrce produktu při své práci čerpal z veřejného intelektuálního bohatství, a proto by měly tyto produkty být přístupny veřejné sféře za účelem udržitelnosti lidské kreativity (Parteiprogramm 2012). S copyrightem úzce souvisí také právo na informace. Již jsme se zabývali sdílením produktů, jakými jsou filmy, hudba a software. Obecně můžeme

tyto produkty prostě považovat za informace. Na oficiálním webu Islandské pirátské strany se můžeme dočíst, že copyright je v současné době hrozbou pro volnou komunikaci. A komunikace znamená výměnu informací. Islandští Piráti tvrdí, že omezení lidské svobody (opět si pohrávají se základními liberálními termíny) na sběr a sdílení informací je nepřípustné, pokud ovšem tato omezení neexistují za účelem ochrany práv jednotlivců (Píratar 2016). To se nám nyní může jevit jako rozpor. Nejsou přece většinovou společností vnímána autorská práva právě jakožto ochrana práv jednotlivců? Zde se nabízí otázka, zda se islandští Piráti od těch ostatních neliší. Možné však je, že autoři programu měli na mysli subtilnější individuální práva než práva na ekonomický zisk tvůrce produktu, proto je potřeba brát jejich výrok s rezervou. Švédská pirátská strana všechny dosavadně zmíněné teze podtrhuje tvrzením, že průmysl autorských práv systematicky blokuje pokusy o vytvoření nových kulturních cest (Piratpartiet 2016).

Piráti rovněž chtějí omezit patenty. Jak víme, patent je jakási ochrana vynálezu k průmyslovému využití. Je to něco jako copyright týkající se průmyslových výrobků, proto jej zařazují do této podkapitoly právě k autorským právům. Švédská pirátská strana praví, že patentový systém je přežitkem doby dávno minulé a je neudržitelný v současné době informačních technologií. Patenty dnes již pouze brání rozvoji v podobném smyslu jako copyright. Dle ŠPS dnes systém slouží především za účelem strašení a potlačování drobné konkurence. Ta se může obávat potenciálních soudních hrozeb ze strany velkých aktérů. Patenty jsou dnes *mlýnskými kameny*, které jsou *ovázané kolem krku rozvoje*, jsou břemenem pro převážně mladé hráče, kteří v současnosti přicházejí s těmi nejzajímavějšími novinkami (Piratpartiet 2016). ČPS ve vztahu k patentům hovoří například o farmaceutickém průmyslu. *Patenty a další omezení na léčiva zavádějí umělé monopoly a zdražují léky, aniž by podněcovaly inovace* (ČPS 2016). Němci mluví o patentech obecně ve vztahu k softwaru a biotechnologii. O patentech také hovoří v souvislosti s velkými koncerny a privátními monopoly, které přispívají k redukci a privatizaci veřejného bohatství. Stejně jako copyright, i patenty dle Německé pirátské strany brzdí technologický pokrok, což má navíc za následek i horší ekonomické výsledky. Omezování inovací má dle Pirátů za následek také zpomalení rozvoje svobodného přístupu k vědění a rozvoje humanity (Parteiprogramm 2012).

4.3.2 Ochrana soukromí

Piráti kladou velký důraz na ochranu soukromí a s tím spojené osobní svobody. Osobní svoboda je pojem, se kterým se v různých podobách setkáváme ve všech ideologických rámcích, ovšem nejvíce patrná je v liberalismu, který na osobní svobodě stojí, a na libertarianismu, který vnímá osobní svobodu jako ten nejdůležitější prvek a jenž vnímá sám sebe jako směr prosazující individuální volnost dokonce více než liberalismus. Ukážeme si, že i pro Piráty je osobní svoboda základním stavebním kamenem jejich programů, a to ve smyslu toho, jak se staví k ochraně soukromí. A tedy i individuality a svobody.

Německá pirátská strana praví, že soukromí je základem pro demokratickou společnost a podmínkou pro svobodu slova a seberealizaci. Systémy a metody využívané státem proti občanům musí být neustále pod dohledem a kritikou volených úředníků. Pokud by vláda sledovala lidi, kteří nejsou podezřelí z trestného činu, byl by to nepřijatelný zásah do jejich soukromí. Každý občan má právo na anonymitu. Stát nemá za žádných okolností právo sdílet osobní údaje občanů se soukromými podniky (Parteiprogramm 2012). V programu ČPS stojí, že *převažující mánie každého sledovat a kontrolovat vytváří klima nedůvěry a strachu, které ohrožuje naši společnost daleko více než mezinárodní terorismus* (ČPS 2016). O tom v tomto smyslu hovoří také Švédská pirátská strana, která kritizuje vlády moderního světa, že kvůli hrozbám terorismu se uchylují k větší (a zbytečné) kontrole obyčejných občanů. Pro Piráty je nepřijatelné, aby například vláda kvůli tomu četla naše emaily nebo odposlouchávala naše telefony nebo hovory přes Skype. Tyto principy by pak dokonce měly být zakotveny v ústavě – na nikoho by nemělo být dohlíženo, pokud by nebyl podezřelý z nějakého zločinu. Každý člověk by navíc měl mít výlučné právo na to nakládat se svými osobními údaji, jak uzná sám za vhodné (Piratpartiet 2016). To potvrzují i slova členů Německé i Švédské pirátské strany, když v dotazníku na otázku, zda by jejich strana podpořila posílení bezpečnostních opatření kvůli hrozbě terorismu, odpověděli, že *v žádném případě* (Rozhovor 2016a; Rozhovor 2016b). S tím je úzce spojeno také sledování lidí na ulici prostřednictvím kamer. Česká pirátská strana tvrdí, že veřejná prostranství jsou plná kamer, které kontrolují náš pohyb. Tato zařízení jsou dokonce schopna identifikovat naše obličeje nebo se zvládnou propojit s údaji o přepravě, k čemuž ale neexistuje žádný pádný důvod. Dále na webu stojí, že: *analýzy navíc ukazují, že přítomnost kamer má na kriminalitu minimální efekt, případně ji jen přesouvá. Proto*

v příslušných případech upřednostníme přesunutí policistů od monitorů kamer do terénu (ČPS 2016).

Z toho všeho vyplývá, že Piráti obecně ctí především presumpci neviny. Dokud je člověk považován za nevinného, neměly by stát a vláda mít právo ho sledovat nebo o něm sbírat informace. A nedílnou součástí ochrany soukromí je pak osobní svoboda. Co jiného znamená ochrana soukromí a anonymity občana než bránění se monopolu moci, který má ve své gesci nevyhnutelně vláda a stát, jak jej ostatně umně charakterizoval Max Weber? Pokud si vzpomeneme na koncept negativní svobody, tedy svobody jako nevměšování, která je dle mnoha myslitelů i základem liberalismu a i libertarianismu, uvědomíme si, že Piráti operují s ochranou soukromí v rámci právě negativní svobody. Člověk by měl mít svůj vlastní prostor (anonymitu), do kterého se nebude vměšovat slídivý stát ani kamery. Pirátské strany jsou tedy především strážci osobní svobody.

K tomu je záhodno dodat, že Piráti samozřejmě operují i s pojmem lidských práv. Islandská pirátská strana tvrdí, že je pro ně problematika ochrany občanských práv základem. Expanze občanských práv navíc bude mít za následek zlepšení i dalších práv. Také věří, že tato práva náleží všem jedincům stejně (Píratar 2016). Samozřejmě je jasné, že se Piráti vyjadřují tak, že jedinci jsou si rovni před zákonem, že každý člověk je svobodný atd. V této podkapitole jsme si ukázali především krajní pohled Pirátů na ochranu soukromí, který jde za obecné hranice vnímání ochrany soukromí ostatních politických stran.

4.3.3 Informace a transparentnost vs. cenzura

Jak již bylo mnohokrát zmíněno, Piráti požadují naprostou svobodu sdílení dat mezi občany a naprostou ochranu soukromí. Tyto dva prvky v posledku znamenají požadavky na svobodu informací, stejně jako naprostý nesouhlas s cenzurou. Piráti tvrdí, že informace jsou základem pro vzdělanou a informovanou společnost, proto by k nim měl mít přístup každý co nejjednodušeji. Je proto negativním jevem, když i informace podléhají autorským právům jako například placené odborné články. Na webu ČPS stojí: *Pirátská strana prosazuje, aby se ve školách používaly přednostně svobodné technologie. To jsou například počítačové programy, které si studenti mohou volně zkopírovat a dále je doma používat a upravovat, nebo encyklopedie Wikipedie. Svobodné by měly být i učebnice, aby si je studenti mohli kopírovat do počítačů a čteček*

elektronických knih (ČPS 2016). Dalšími takovými informacemi, které by měly být přístupné veřejnosti, jsou dokonce i důvěrné informace státu, které by vláda měla na požádání zpřístupnit novinářům nebo podobným organizacím (Piratpartiet 2016). Je samozřejmě důležité zmínit, že ne všechny informace by měly být veřejné. V předchozí kapitole zabývající se ochranou soukromí bylo uvedeno, že každý člověk má právo na ochranu svých citlivých dat. A to je právě jediná výjimka, která potvrzuje pravidlo na co nejpřísnější ochranu soukromí. Švédská pirátská strana praví, že výjimka se týká citlivých osobních údajů, dokumentů o pohlavním zneužívání nebo například vojenského tajemství (Piratpartiet 2016).

S tím úzce souvisí požadavek na co největší transparentnost politiky a vlastně veškerých veřejných dat. Transparentnost je základním stavebním kamenem programů pirátských stran. Je to logické, jelikož Piráti operují hlavně s internetem. Zahrnují tedy požadavky na transparentnost všemožných smluv, státních informací a celkově politického procesu. Německá pirátská strana na svém webu uvádí, že v moderní době by měl být demokratický proces založen na široké participaci občanů (o tomto níže) a jejich dohledu na tyto procesy. Transparentnost administrativy a politiky na všech úrovních je *základním lidským právem* (Piratenprogramm 2012). Podle Islandské pirátské strany jsou informace nutné k tomu, aby byl občan schopen přijímat rozhodnutí (Píratar 2016). (I to souvisí s participativní demokracií, o níž se zmíním dále). ČPS říká, že *otevřenost je nejlepším lékem na všudypřítomnou korupci a plýtvání, a že výroční zpráva nám skutečně nestačí, prosazujeme svobodný přístup k informacím, k němuž technologie digitálního věku vytvářejí příznivé podmínky. Všechny dokumenty transparentních organizací musí být snadno přístupné na Internetu* (ČPS 2016). (Povšimněme si velkého písmena ve slově *internet*. Ten je pro Piráty totiž posvátný).

Naprostá svoboda internetu je logickým dalším základním stavebním kamenem programů pirátských stran. Například ČPS má ve svém mottu *Internet je naše moře* (ČPS 2016). Je tedy zřejmé, že jeho cenzura je nepřijatelná. Jak se ale Piráti staví k cenzuře týkající se na například dětské pornografie, která se na internetu objevuje a přece jen se jedná o velmi citlivou záležitost? Jak jsme viděli výše, v rámci německé aféry *Zenzursula* se jednalo především o strach, že vláda tuto aféru zneužije pro sledování obyčejných nevinných lidí na internetu. Podle Švédské pirátské strany by zákon o dětské pornografii měl být změněn tak, že se bude vztahovat pouze na dokumentaci skutečného zneužívání dětí. Donucovací orgány se musí soustředit

výhradně na ty, kteří spáchají skutečnou trestnou činnost sexuálního násilí na dětech, spíše než se soustředit, cituji, na *překladaatele komiksu* (Piratpartiet 2016).

Vůči cenzuře se v poslední době vymezili například Piráti v České republice v rámci problematiky nového vládního zákona o cenzuře internetu, který prošel Poslaneckou sněmovnou v dubnu 2016. Cenzurovat weby týkající se *nepovolených internetových her* bude mít nově možnost ministerstvo financí. V oficiálním prohlášení ČPS stojí: *Piráti odmítají zavádění cenzury pod libovolnou záminkou, ať už je to hazard, pornografie, nebo třeba sdílení filmů. Úkolem poskytovatele internetového připojení rozhodně není šmírovat stránky, na které chodí jeho zákazníci, a už vůbec nemá být jeho starostí, jim nějaké stránky znepřístupnit. Návrh zákona z dílny ministerstva financí je navíc zcela absurdní v kontextu toho, že prohlížet si na Internetu sázkové weby je zcela legální. Poskytovatelé tedy mají zabraňovat svým zákazníkům v legální činnosti* (ČPS 2016). Z toho je opět patrné, že je Pirátům poměrně jedno, za jakým účelem je internet cenzurován, i když se může jednat ze strany vlád o bohužel činnost. Vždy je v tom viděno nebezpečí přílišného omezování osobní svobody. Cenzura je pro Piráty zkrátka nepřijatelná. Každý jedinec má svobodné právo na informace, ať jsou jakékoliv. Islandská pirátská strana slova o cenzuře podtrhuje tvrzením, že cenzuru, špehování a internetová omezení způsobuje copyright (Piratar 2016), čímž se oklikou vracíme na začátek této kapitoly.

4.3.4 Participativní demokracie a koncept *Liquid democracy*

Piráti se snaží být více prodemokratickou stranou než ostatní zavedené politické strany. Vymezují se proti nim v tom smyslu, že se snaží přijít s novými a lepšími koncepty demokracie a rozhodovacího procesu, chtějí zreformovat dosavadní proceduru liberální a zastupitelské demokracie. Jak víme, s přímou demokracií často mnohdy operuje i rasistická, xenofobní a jinak radikálně populistická pravice. Piráti však mají k takovýmto politickým stranám, troufám si tvrdit, daleko. Jak uvidíme dále, vystupují proti xenofobii a rasismu a kladou důraz na rovnostářství.

Čeští Piráti si myslí, že *demokracie vyžaduje přímou volbu a možnost odvolání vedoucích představitelů, zákonodárnou iniciativu, referenda a zapojení občanů do všech fází přípravy a schvalování legislativy* (ČPS 2016). Dále by rádi zavedli lidové veto – pokud by občané sehnali dostatek podpisů v petici, mohli by zrušit nějaký zákon

nebo vyhlášku. Také by rádi zavedli přímou volbu významných postů v legislativě, exekutivě, justici, státních úřadech apod. Referenda by se mohla konat na internetu, jelikož by to bylo levnější než při klasické volbě (ČPS 2016). Internet a moderní technologie tak úzce s participativními prvky demokracie souvisí. Podle Islandské pirátské strany má každý člověk neomezené právo být zahrnut do rozhodování, která ovlivní jeho život. A právě to má zajistit posílení prvků přímé demokracie (Píratar 2016). Švédská i Německá pirátská strana se ve svém programu na webu tak podrobně jako například ČPS k přímé demokracii nevyjadřuje, i tam však můžeme nalézt abstraktní vyjádření typu, že *digitální média výrazně urychlila výměnu informací v rámci společnosti, což otevírá zcela nová a dosud nepředstavitelná řešení pro redistribuci moci v rámci státu* (Piratenprogramm 2012). Němci navíc přišli s konceptem *Liquid democracy*, což je úplně nová koncepce prvků přímé demokracie (viz níže). Na otázku, zda by prosazovala Německá nebo Švédská pirátská strana prvky participativní demokracie, členové těchto stran v dotazníku shodně odpověděli, že *možná* (spíše ano) (Rozhovor 2016a; Rozhovor 2016b).

Všichni Piráti v důsledku a díky svému důrazu na moderní technologie cítí potřebu nějak klasickou liberální demokracii oživit o nové prvky a zapojit do rozhodovacího procesu vzdělané a informované voliče, kteří své znalosti nabyli v moderní, svobodné a pokrokové společnosti, kde k informacím přišli například i skrze sdílení.

Ve vztahu k participativním prvkům demokracie se určitě alespoň na okraj musíme zmínit o konceptu *Liquid democracy*, tedy tzv. *tekuté demokracie*, jež je dílem právě pirátských stran. Tento pojem je spojen s Německou pirátskou stranou, která tento koncept prosazuje a dokonce na jeho principech funguje vnitrostranicky (v rámci tzv. *LiquidFeedback*). Víceméně s ním ale operují i ostatní Piráti, například Islandská pirátská strana: *Žádáme vás, abyste si ponechali svůj hlas tekutý a pomohli nám vybudovat skutečně demokratickou společnost* (Píratar 2016). Tento koncept navazuje na diskusi o tzv. *e-demokracii*, která je opět spojena s internetem. Tekutá demokracie spojuje demokracii přímou a nepřímou. Na rozdíl od té klasické nepřímé zastupitelské, v níž se občané při volbách de facto *zřikají* svého rozhodovacího práva, se v rámci tekuté demokracie občan *zřiká* svého hlasovacího práva jen *dočasně*. Jeho hlas je tzv. *na vodě* (tedy na *liquid*, tekutině) a z této *vody* si ho může kdykoli vzít zpět. Je pouze na něm, kdy své právo hlasovat přenechá zvolenému zástupci a kdy se rozhodne hlasovat

přímo sám, a to především na internetu (Novotný 2014: 156). V rámci svého vnitrostranického rozhodování se němečtí Piráti rozhodli zavést koncept *LiquidFeedback*. Jedná se vlastně o software, volně stažitelný program, pomocí něhož může jakýkoli občan, ať už člen strany, sympatizant nebo kdokoli jiný uplatnit svůj názor na problematiku, o níž se momentálně ve straně diskutuje (Novotný 2014: 157). Jak víme, v ČR podobný koncept fungoval na webu Věcí veřejných, politické strany, která usilovala právě o koncept vnitrostranické přímé demokracie na internetu.

Je ale podpora přímé demokracie ze strany Pirátů bezbřehá? V únoru 2015 čeští Piráti vydali stanovisko, jímž reagovali na proběhnuvší referendum na Slovensku, které iniciovala náboženská skupina *Aliancia za rodinu*. V něm Slováci hlasovali o rodině, homosexuálních sňatcích a adopci. Piráti se proti tomu vymezili a odsoudili referendum jako *zneužívání přímé demokracie k omezování základních lidských práv* (ČPS 2016). Z tohoto stanoviska je patrné, že i přímá demokracie by potenciálně měla nějaká omezení a liberální mantinely, kdyby ji Piráti prosadili. Jaká omezení by to přesněji byla, by jistě bylo následným předmětem diskuze.

4.3.5 Ekonomická témata a základní nepodmíněný příjem

Obtížné bude identifikovat, jak se Piráti obecně staví k ekonomickým tématům, jako je například míra zdanění apod. Jsou tyto otázky vůbec pro pirátské strany relevantní a jedná se o téma koherentní do takové míry, jako byla témata předchozí? Rumunští politologové Radu Uszkai a Constantin Vică publikovali v roce 2012 článek, který se zabýval pirátským hnutím, konkrétně komparovali programy Švédské, Německé, Švýcarské, Britské a Francouzské pirátské strany. Ve vztahu ke klasickým tématům jako je boj proti patentům a ochrana soukromí došli k závěru, že v tom se Piráti liší jen minimálně v rámci nějakých kosmetických rozdílů. Ale ve vztahu k ekonomickým tématům došli k závěru, že mezi stranami existují hlubší rozdíly. Německá pirátská strana z tohoto hlediska tíhne dle autorů spíše k levici. Usiluje například o bezplatnou veřejnou dopravu. Stejně jako Zelení pak tenduje k ekologickým záležitostem, chce zemi nasměrovat od podpory fosilních paliv k obnovitelným zdrojům. Dále také podporuje existenci minimální mzdy jakožto záchranné sítě pro všechny jedince a jakožto ochranu lidské důstojnosti. Francouzi podobně jako Němci hovoří levicovým jazykem. Kapitalismus dokonce pokládají za donucovací ideologii,

vyzdvihují rovnost a podporují ekonomické a energetické alternativy. Naproti tomu ostatní Piráti se socioekonomickým tématům tolik nevěnují nebo zastávají mnohem více pro-tržní stanovisko. Švýcarští a Britští Piráti se zaměřují spíše na sociální a lidská práva, Švédové pak propagují mnohem více volný trh (Uszkai, Vică 2012: 51). Pokud se podíváme do programů české, německé, islandské a švédské pirátské strany, které nás zajímají především, potvrdíme tyto závěry, ke kterým došli rumunští autoři?

Domnívám se, že lze potvrdit především fakt, že pro Piráty není ekonomika sama o sobě tolik zásadní. Mnohem důležitější jsou pro ně taková témata, jako je rovnost nebo boj proti velkým korporacím, která souvisí s ekonomikou jen v důsledku. Například Islandská pirátská strana má na svém webu taková obecná stanoviska, jako je důraz na rovnost (ale spíše ve vztahu k rovnosti osobností). Dále by podporovala co nejsvobodnější a nejjednodušší podmínky pro malé a střední podniky, ale především v souvislosti s internetem, který zajišťuje potenciál optimálního prostředí a růst příležitostí nalézt zaměstnaní. Vyjadřují se rovněž k sociálním otázkám. Stát by měl podle nich uzákonit minimální mzdu. Co je však zásadní, podle Islandské pirátské strany by v bohaté zemi měl mít každý člověk slušný příjem (Píratar 2016). A právě v roce 2015 dokonce tato strana v Alingu předložila návrh o základním nepodmíněném příjmu, o kterém jsem se již několikrát zmínil a o němž bude podrobněji pojednáno níže. Píratar vznesli požadavek, aby se ve spolupráci s tamějším ministerstvem financí zformovala pracovní skupina, která by zmapovala cestu za zajištěním všeobecného příjmu pro všechny občany, což by v důsledku mohlo eliminovat chudobu a posílit ekonomická a sociální práva (Fontaine 2015). Švédská pirátská strana se naproti tomu soustředí především na modernizaci a inovace, které můžou v posledku přinést lepší zisky všem, jinak se k tématu ekonomiky vyjadřují opravdu v tom smyslu, jak popisovali rumunští politologové. Věří ve volný trh, dokonce věří v sílu své švédské koruny, nebo jim vadí přílišná složitost a ostrost hranic daňových pásem. Usilují rovněž o vyrovnaný rozpočet, dokonce se vymezují proti splývání soukromého a veřejného v rámci korporativismu (Piratpartiet 2016). Jejich myšlenky se jeví být mnohem pravivějšími. To Německá pirátská strana se k ekonomickému tématu staví podobně jako islandští kolegové. Podporuje minimální mzdu na federální úrovni za účelem zajištění důstojného života a sociální participace. A hlavně podporuje základní nepodmíněný příjem jakožto adekvátní podíl na všeobecném bohatství. Důležité je také zmínit, že němečtí Piráti nutně nežádají ekonomický růst, ale především seberealizaci

občanů v rámci jakéhosi liberálního sociálního řádu (Parteiprogramm 2012). V rámci dotazníkového šetření ale Thomas Gaul odpověděl na mé obě otázky týkající se ekonomiky odpovědí *nevím/nezajímá mě to*, stejně jako pan Mattias Bjärnemalm ze Švédska. První otázka se týkala prosazení progresivního zdanění, druhá otázka se týkala vysoké míry zdanění velkých korporací (Rozhovor 2016a; Rozhovor 2016b). To ČPS zase apeluje na svobodnou hospodářskou soutěž, snížení byrokracie v podnikání, odstranění oligopolů, snížení daňové zátěže občanů a naopak větší zatížení velkých korporací. I Česká pirátská strana podporuje základní nepodmíněný příjem, cituji: *Jedním z možných komplexních řešení sociálních otázek je základní příjem. Jedná se o model přerozdělování prostředků, ve kterém každý občan, nezávisle na své ekonomické situaci či jiných podmínkách, získává rovný základní příjem zajišťující důstojný život. Základní příjem zmírňuje strach z nezaměstnanosti, z nemožnosti zajistit sobě a své rodině nejzákladnější životní potřeby. Nahradil by většinu podmíněných dávek současného sociálního systému a slev na dani z příjmu, tedy i byrokratický aparát s ním související. Základní příjem by mohl nahradit minimální mzdu, protože člověk by měl větší svobodu v rozhodování, zda a za jakých podmínek bude pracovat. Zavedení základního příjmu není jediná možnost, jak zajistit důstojný život pro všechny občany. Předpokládáme širokou celospolečenskou diskusi a schvalování dlouhodobých řešení v referendu. Výše případného základního příjmu se musí odvíjet od možností ekonomiky (ČPS 2016).*

Výše zmíněná citace nám pomohla objasnit, co znamená onen základní nepodmíněný příjem. Jedná se o jakýsi koncept, prozatím spíše experiment, jak by se v současném moderním světě mohlo přerozdělovat bohatství. Jelikož se všichni lidé rodí rovně, i příjmy z všeobecného bohatství státu (nebo i celého světa) by se měly rozdávat rovně. Každý člověk bez rozdílu by dostal určitou sumu peněz jako mzdu za určité období a mohl by nadále nakládat se svým životem tak, jak uzná za vhodné. Mohl by pracovat, ale také nemusel, mohl by se věnovat seberealizaci po svém. S tímto konceptem přišel v 90. letech belgický filozof Philippe van Parijs. Dle něj by základní nepodmíněný příjem sloužil jako *silný nástroj sociální spravedlnosti: podporoval by skutečnou svobodu pro všechny, protože by poskytl všem lidem materiální zdroje, které potřebují pro naplňování svých cílů. Zároveň by také pomohl řešit politické dilema chudoby a nezaměstnanosti, a sloužil by tak ideálům spojeným jak s feministickým hnutím, tak s hnutím zelených* (Hrubec 2007: 30). Je nutno dodat, že tento koncept zatím

nebyl uzákoněn v žádné zemi plošně, pouze se s ním v určitých oblastech světa experimentovalo (například lokálně v Namibii, Kanadě apod.). Je úzce spjat s idejemi levicového libertarianismu.

Jaké jsou tedy ekonomické programy relevantních pirátských stran? Shrnout by se daly do několika bodů: modernizace, zlepšení příležitostí především pro malé firmy, fixní minimální mzda, zjednodušení daní (nikoli však normativní odpovědi na otázky, zda by měla existovat daňová progresivita či ne) a sociální zabezpečení ve formě základního nepodmíněného příjmu nebo podobných egalitárních konceptů. Výše jsem se zmínil, že Švédská pirátská strana má o něco pravicovější ideje. Prozatím to tak vypadá, domnívám se ale, že společné styčné body s ostatními Piráty existují právě ve formě celkového zjednodušení a transparentnosti systému, jeho modernizaci apod. U Švédů tedy můžeme pozorovat spíše čisté libertariánské a liberální apely, které postrádají ono rovnostářství jiných Pirátů. To by však snad nemělo nabourat homogenitu pirátských stran, jelikož je možné, že se Piratpartiet k tomuto tématu pouze nevyjadřuje natolik explicitně jako její evropské odnože a zkrátka se soustředí na jiná témata. Ostatně i rumunští politologové se ve svém článku shodli, že homogenita pirátských stran trvá.

4.3.6 Legalizace měkkých drog

Pirátské strany jsou obecně mnohem vstřícnější k měkkým drogám než zavedené politické strany v Evropě. V některých státech a politických stranách je stále populární lehké drogy odsuzovat jako něco zavrženíhodného, proti čemuž je potřebná nulová tolerance a přísné tresty. Piráti však problematiku vnímají jinak a trůfám si tvrdit, že především z pohledu osobní svobody a libertariánského konceptu sebe-vlastnictví usilují o dekriminalizaci záležitostí měkkých drog (viz analytická závěrečná kapitola).

Německá pirátská strana využívá klasického srovnávání měkkých drog a alkoholu a cigaret, když tvrdí, že se v druhém případě jedná o drogy společensky akceptované. Zmiňují dokonce i nebezpečí závislosti na lécích, které staví vůči alkoholu a cigaretám téměř naroveň. To však neznamená, že by chtěli zakázat alkohol, cigarety nebo léky. Zákazy jsou proti pirátským zásadám o svobodné a zodpovědné osobnosti. Konzumenti měkkých drog jsou stále kriminalizováni a díky tomu kvete černý trh. Tato skutečnost musí být nahrazena kontrolovanou distribucí a maloobchodní strukturou v

rámci trhu. To navíc bude mít za následek lepší kontrolu hygieny a sníží se riziko přidávání nebezpečných aditiv do drog. Němečtí Piráti se hodlají raději věnovat prevenci ve školách a učení mladých lidí zodpovědnosti než pouhému trestání následků (Piratenprogramm 2012). V dotazníku navíc na otázku prosazení legalizace měkkých drog odpověděli, že by *určitě souhlasili* (Rozhovor 2016a). Mattias Bjärnemalm ze ŠPS odpověděl, že *možná* (Rozhovor 2016b). ČPS jako důvod legalizace psychotropních látek udává selhání boje proti těmto drogám. Je proto záhodno opustit zbytečné předsudky a začít je efektivně a spravedlivě regulovat. Dospělí lidé dle českých Pirátů nesmějí být trestáni, pokud si tyto látky pěstují pro osobní potřebu. Chtějí posunout odbornou debatu týkající se měkkých drog směrem k věcnější debatě. Trestné by pak nadále zůstalo *neoprávněné nakládání s psychotropní látkou, například její prodej jiné osobě, poskytování nezletilým, užívání při řízení motorových vozidel či jiné činnosti, kde vliv psychotropní látky může způsobit obecné ohrožení*. Za pozitivní příklad je označeno Portugalsko, kde došlo k dekriminálníci měkkých drog, což snížilo jejich pouliční prodej, dostupnost dětem anebo policejní zákroky (ČPS 2016). Tolerantní postoj k drogám mají i ostatní pirátské strany. Pokud se podíváme i jinam než doposud, dokonce i Tuniská pirátská strana se této problematice ve své muslimské společnosti, kde hrozí za konzumaci marihuany rok vězení, věnuje. Dokonce si do voleb na svůj volební lístek přidali logo cannabis, aby přilákali voliče, kteří by uvítali její dekriminálníci (Weinberg 2015).

4.3.7 Postoj k menšinám, imigrantům a ekologii

Poslední podkapitolu bych rád věnoval otázce pohledu vstřícnosti k všemožným menšinám anebo imigrantům. V závěru zmíním i téma ekologie. V následující části pak dojde k operacionalizaci programů pirátských stran.

Všechny pirátské strany se k tomuto tématu vyjadřují podobně. ČPS vystupuje proti rasové, věkové, náboženské a sexuální diskriminaci (ČPS 2016). V tomto ohledu jsou Piráti velmi liberální, jelikož podporují plnou rovnoprávnost všech lidí bez ohledu na jakékoli rozdíly. Němci by určitě podpořili například homosexuální manželství (Rozhovor 2016a). Piráti jsou také vstřícní k imigrantům, u kterých si uvědomují jejich obtížnou situaci při začlenění do společnosti, s čímž by jim měly napomoci vstřícné podmínky vzdělání a společenského uplatnění (ČPS 2016). Němci i Švédové jsou určitě

pro přijetí uprchlíků (Rozhovor 2016a; Rozhovor 2016b). ČPS podporuje Prague Pride, odmítá radikalizaci společnosti a projevy nenávisti. Švédská pirátská strana deklaruje, že migrace obohacuje společnost, dokonce podporuje ekonomickou migraci (Parteiprogramm 2012). Švédská pirátská strana praví stejně jako ČPS, že všichni lidé jsou si rovni. K migraci se vyjadřují v tom smyslu, že usilují o svět bez hranic a rádi by zjednodušili azylové řízení pro migranty ve Švédsku (Piratpartiet 2016). Celkově se tedy Piráti vůči menšinám a migraci staví velice liberálně a vstřícně, a to v rámci idejí humanity.

Pokud budeme chtít v závěru srovnávat Piráty se zelenými stranami, je potřeba krátce se ještě zmínit o ekologii. Němečtí Piráti podporují alternativní zdroje a decentralizaci trhu s energetikou (Parteiprogramm 2012). Je důležité říci, že se nejedná o boj proti jaderné energii per se. Jak víme, Piráti jsou především pro modernizaci, inovaci a konkurenci nových technologií. ČPS proto tvrdí, že podporuje, *aby se stát podílel na financování výzkumných projektů v oblasti obnovitelných zdrojů, chytrých sítí, uzavření jaderného palivového cyklu, alternativních pohonů vozidel. Piráti se nebudou bránit ani smysluplnému rozvoji jaderné energetiky založené na pokročilých technologiích* (ČPS 2016).

Je zřejmé, že se Piráti k podobným tématům jako je rovnoprávnost nebo ekologie staví ve stejném liberálním duchu jako k předešlým tématům. Je jim vlastní rovnoprávnost, svoboda, modernizace, transparentnost, tolerance a podpora malého alternativního podnikání i ve vztahu k ekologii a menšinám.

4.4 Shrnutí myšlenek pirátských stran

Jaké jsou základní myšlenky pirátských stran? Níže budou v rámci tabulky představeny společné body Pirátů stojící na základě programatiky nejvýznamnějších evropských pirátských stran. V rámci dotazníkového šetření pánové Gaul a Bjärnemalm navíc odpověděli na otázku *vyberte nejdůležitější hodnoty pro vaši stranu* tak, že ze 14 možností (mohli pak i další doplnit) měli vybrat 1-3 nejzákladnější. Tito pánové označili následující hodnoty: *svoboda, vzdělání, občanská práva* (Rozhovor 2016a) a *svoboda, kultura, soukromí, přístupnost, otevřenost a transparentnost* (Rozhovor 2016b). Tyto odpovědi jistě korespondují se všemi poznatky, které doposud byly o pirátských stranách předloženy.

Schéma č. 3:

Programatika pirátských stran:
Boj proti copyright a patentům
Ochrana soukromí a osobnosti
Sdílení dat a informací
Boj proti cenzuře
Transparentní stát a organizace
Participativní demokracie
Základní nepodmíněný příjem
Legalizace měkkých drog
Rovnoprávnost menšin a migrantů
Inovativní ekologie

Pirátské strany jsou vesměs homogenními skupinami napříč nejúspěšnějšími odnožemi v Evropě. Bojují proti patentům a copyrightu, které jsou dle nich přežitkem a brání obecnému blahu v podobě široké vzdělanosti a kulturní společnosti. Požadují ochranu soukromí, bojují proti kamerám na veřejnosti a sběru osobních dat ze strany vlády a jiných organizací, což souvisí s ochranou základních lidských práv na soukromí a osobní svobodu. Každý člověk by dle Pirátů měl mít právo sdílet data a informace, jelikož předávání těchto dober může obohatit i ostatní lidi ve společnosti. Cenzura je nepřijatelná, protože brání v rozletu distribuci takovýchto informací, obzvláště na internetu, který Piráti vnímají jako své pole působnosti (či moře). Rádi by do demokratického systému zakomponovali participativní prvky, jelikož díky moderní době a technologiím je zastupitelská demokracie zastaralá. S tím se pojí všeobecná transparentnost státu, politiky a organizací, která by měla zajistit to, že každý člověk bude mít právo na informace týkající se i jeho života. Ekonomicky se Piráti staví za tržní ekonomiku, která ale zajistí zdanění velkých korporací a napomůže regulovat průmysl s měkkými drogami. Ty má člověk právo svobodně užívat tak, jak uzná za vhodné, neboť nejsou o nic menším zlem, než cigarety, alkohol nebo dokonce léky. Pro

zajištění seberealizace a sociální spravedlnosti Piráti koketují s konceptem egalitárního experimentu zvaného *základní nepodmíněný příjem*, který by dal lidem skutečnou svobodu rozhodnout se, kam v životě směřovat, a který by jim zajistil základní právo na důstojný život bez chudoby. A konečně, Piráti jsou vstřícní vůči migrantům, všemožným menšinám a jsou pro decentralizaci ekologického průmyslu a podporu obnovitelných zdrojů, stejně jako modernizaci atomové energie.

5 Piráti jako liberálové nebo levicoví libertariáni?

V této analytické části se pokusím potvrdit hypotézu, že pirátské strany jsou liberální a levicově libertariánské strany. Také se pokusím znovu potvrdit všeobecně přijímanou hypotézu, že se v jádru podobají zeleným stranám.

Jak jsme viděli v kapitole o liberalismu, tento proud se postupně zrodil mezi 18. a 19. stoletím především jako apel na individuální svobodu a základní lidská práva. Postupně se rozvíjely další prvky dnes už pevně spojované s liberalismem, kterými jsou hlavně *rovnost, spravedlnost, soukromé vlastnictví, volný trh* apod. Starý liberalismus se postupně zakonzervoval a vyvinul se v tzv. *moderní liberalismus*, který se ekonomicky posunul více doleva, hájil zájmy chudších vrstev obyvatelstva a posílil roli státu, který měl možnost do volného trhu autoritativně zasahovat a přerozdělovat veřejné bohatství směrem k chudším nebo jinak znevýhodněným občanům. Od 70. let se postupně začaly navracet klasické liberální požadavky menšího státu a přerozdělování a návratu k volnému trhu, což obecně nazýváme *neoliberalismem*. Určitá skupina lidí potom požadovala ještě mnohem větší důraz na individuální svobodu a co nejmenší stát, chtěli liberalismus vylepšit a přetvořit v něco ještě svobodnějšího. Tento princip označujeme za *libertarianismus*. Neoliberalismus i libertarianismus můžeme označit za pravicové ideologie, jelikož prosazují myšlenky, které za pravici obecně pokládáme: individuální svobodu, podnikavost, svobodný trh a malý stát. Jak víme, liberalismus díky své univerzálnosti v sobě může zahrnovat pravici i levici. Libertarianismus na první pohled vypadá pouze čistě pravicově. I on však může být kombinován s levicovými prvky, třebaže se to někomu může zdát neslučitelné (viz Machan 2010). *Levicový libertarianismus* kombinuje levicové apely na rovnostářství a solidaritu se znevýhodněnými občany a přísně libertariánské prvky absolutní individuální svobody (tzv. *sebe-vlastnictví*).

Na základě představení pojmu *liberalismus* a jeho odnoží a *levicový libertarianismus* a následně programatiky pirátských stran se dá tvrdit, že Piráti ve své podstatě stejně jako levicový libertarianismus navazují na liberální jádro (i se proti němu v lecčems vymezují). Vždyť Piráti v základu operují se svobodou, rovností, spravedlností, pokrokem a svobodným trhem. Přesto, pokud se podrobněji podíváme na jednotlivé základní prvky jejich programů, uvidíme jasnější překrytí s levicovým libertarianismem.

5.1 Piráti jako levicoví libertariáni s liberálním jádrem

V podkapitole 3.3 jsme si shrnuli základní pojící prvky levicového libertarianismu na základě průkopnického článku Herberta Kitschelta a následných několika dalších odborných textů z novější doby. Těmito prvky jsou: *sebe-vlastnictví*, *spoluvlastnictví vnějších zdrojů*, *apely na rovnostářství*, *participativní demokracie* a různá *další postmateriální témata*. Níže si ukážeme, že ve všech těchto bodech pirátské strany souzní s těmito levicově libertariánskými prvky. Mimochodem pan Thomas Gaul v rámci dotazníku na otázku *kteřá z těchto ideologií je vám nejbližší?*, kde (náhodně seřazenými) možnostmi byly *liberální*, *levicově libertariánská*, *pravicově libertariánská*, *sociálně demokratická*, *konservativní*, *zelená*, *komunistická* a *jiná (specifikujte)*, odpověděl, že *levicově libertariánská* (Rozhovor 2016a). Tato odpověď nepotvrzuje naše hypotézy per se, je ale jistě zajímavé, že sám představitel jedné z pirátských stran odpověděl právě takto.

Sebe-vlastnictví je pro pirátské strany vlastně tím nejdůležitějším prvkem prostupujícím jejich programy. Rezonuje například v rámci ochrany soukromí, kdy má občan právo na to, aby se do jeho individuálních práv nikdo nevměšoval pomocí kamer nebo sběru jeho osobních dat. Člověk má právo se svobodně rozhodnout, co bude sdílet nebo stahovat na internetu nebo jaké webové stránky si bude prohlížet. Svobodný člověk se musí i nemusí seberealizovat, má mít právo se vzdělávat pomocí volně dostupných dat na webu. Pokud tento jedinec vlastní sebe sama a nikdo nemá sebemenší právo zasahovat do jeho soukromí a pokud jeho jednání nikoho přímo neohrožuje, může svobodně kouřit marihuanu, jelikož pouze on sám uzná za vhodné, co je pro jeho vlastní tělo či mysl dobré. Jelikož dnes může legálně kouřit tabák nebo požívat alkohol, proč by zítra nemohl legálně užívat měkké drogy, které jsou navíc dle Pirátů škodlivé stejně jako zmíněný tabák nebo alkohol? Jelikož člověk vlastní sám sebe, může se v rámci své svobody rozhodnout, zda svůj hlas ve volbách dočasně propůjčí svému zvolenému zástupci či nikoli (viz koncept *Liquid democracy*). Pokud bychom toto měli shrnout, v rámci *sebe-vlastnictví* nám zde rezonuje několik základních pirátských témat: ochrana soukromí, ochrana osobních údajů, přímá demokracie, legalizace měkkých drog, svobodné užívání internetu a stahování dat (filmů, hudby nebo odborných textů a knih) za účelem seberealizace. Jádrem těchto myšlenek je samozřejmě liberální apel na svobodu a individualismus.

Co se týče *spoluvlastnictví vnějších zdrojů*, je pravda, že Piráti na rozdíl od zelených stran neoperují ve vztahu k spoluvlastnictví s nepřivlastnitelnými *přírodními* zdroji. V tomto ohledu jsou jistě ideje zelených stran rozvinutější a zřejmě o něco typičtěji levicově libertariánské – ostatně zelené strany se ekologickými tématy zabývají nejvíce. Od počátku svého bádání nad levicovým libertarianismem a pirátskými stranami však vidím určitou možnou spojitost mezi těmi *vnějšími zdroji a daty na internetu, patenty a copyrightem*. Na rozdíl od přírodních zdrojů filmy, hudbu, software, odborné články, vynálezy nebo léky bezpochyby nestvořil Bůh nebo Velký třesk, byli to samozřejmě lidé, ovšem jak je psáno explicitně v programu Německé pirátské strany, lidé by své umělecké produkty či vynálezy nestvořili bez veřejného dobra v podobě vzdělání nebo dalších dober, které nám dává společnost a které jsou sdíleny společně. Tím se vlastně lidské produkty stávají veřejnými zdroji, které nám v moderní době napomohou udělat společnost progresivnější a lepší. A tyto veřejné zdroje by měli lidé vlastnit společně, proto by se mělo dekriminalizovat stahování dat na internetu, měla by se radikálně zkrátit doba autorských práv, mělo by dojít k demonopolizaci výroby léků nebo zrušení patentového zákona, tak jako to Piráti prosazují. Boj proti copyright a patentům se tedy jeví být nepřímým apelem na spoluvlastnictví vnějších zdrojů. Tato problematika může být také dále záležitostí nějaké budoucí politicko-filozofické eseje. Co je pak dle mého mínění jednoznačnější, je forma, jak se Piráti apelem na spoluvlastnictví zmíněných produktů vymezují proti libertarianismu stejně jako levicový libertarianismus. Piráti jdou ve jménu spoluvlastnictví vnějších zdrojů proti klasickému libertarianismu, který se staví naopak za co nejpřísnější ochranu vlastnických práv. Podle klasického libertarianismu pokud si člověk něco jednou legálně přivlastní, nikdo mu to nemá právo vzít. Piráti i levicovní libertariáni ale následnou potenciální *krádež* ospravedlňují podobně právě spoluvlastnictvím něčeho vnějšího, společného pro všechny. Tyto teze se také mohou jevit poněkud antiliberálními, jelikož soukromé vlastnictví je základním stavebním kamenem liberalismu. V tomto případě se tedy v důsledku všech výše zmíněných tezí kloním k tomu, že boj proti copyright a patentům je nepřímo levicově libertariánským apelem, který jde jak proti klasickému libertarianismu, tak vlastně i proti liberalismu (na rozdíl od jiných apelů, jako třeba požadavek na individuální svobodu). Za další apel na spoluvlastnictví vnějších zdrojů můžeme považovat i prosazování *základního nepodmíněného příjmu*, který je nejen apelem na rovnostářství (jak uvidíme níže), ale je i důsledkem spoluvlastnictví: všichni lidé díky tomuto principu dostanou stejné podíly.

Levicový libertarianismus operuje s apely na *rovnostářství*. Jak pravila Barbara Fried, toto rovnostářství by mělo být realizováno na rawlsovské bázi přerozdělování (což je vnímáno hlavně jako sociálně demokratické), ne-li dokonce na něčem ještě *rovnostářštějším* (viz str. 21). I egalitarismus Pirátů je jiný než klasické moderně liberální apely na rovnost. Piráti vycházejí z principu seberealizace každého občana, ať už je bohatý, chudý, tmavé nebo světlé pleti, věřící, ateista či homosexuál nebo třeba imigrant. Jejich principy rovnosti jsou tedy zaprvé myšleny jako absolutní tolerance ke všem menšinám, zadruhé pak jako nástroj seberealizace každého jednotlivého člověka. Aby se takovýto člověk mohl rozvíjet a abychom nerozlišovali, kdo patří k jaké skupině, podporují pirátské strany *základní nepodmíněný příjem*, výsostně ekonomicky i politicky levicový princip, který je i jedním ze základních principů levicového libertarianismu. Základní nepodmíněný příjem je záležitostí starou méně než dvě desetiletí a jedná se o moderní egalitární koncept, kterak redistribuovat bohatství z veřejných zisků a dober. Vlastně bychom tento koncept mohli ještě spojit se *sebevlastnictvím*, jelikož člověk má právo vlastnit sám sebe a seberealizovat se. A jak jinak se *každý* člověk realizuje než za pomoci určitého startovního finančního obnosu, který by ho teoreticky mohl osvobodit od práce a umožnit mu realizovat se svobodněji? V tomto ohledu tedy Piráti s levicovým libertarianismem souzní téměř stoprocentně. Rovnost vnímají jako rovnost všech občanů i jako rovnost všech jedinců, kterým by byla umožněna seberealizace skrze rovnostářský základní nepodmíněný příjem. Rovnost je také samozřejmě základním stavebním kamenem liberalismu, z čehož Piráti vycházejí a což rozvíjejí v rámci levicového libertarianismu. V důsledku toho netrvají ani tak na obyčejném progresivním zdanění a přerozdělování takovém, jako běžně prosazuje třeba sociální demokracie (ostatně se tomuto ve svých programech ani příliš nevěnují), ale spíše prosazují takové politiky jako je například minimální mzda nebo základní nepodmíněný příjem, které jsou egalitární ve smyslu individuálního rozvoje, svobody a rovné startovací čáry zároveň s konečnou rovností zisků.

Piráti rovněž prosazují formy *participativní demokracie*. Tyto strany hovoří o referendech a internetovém hlasování nebo o větším zapojení občana do demokratického procesu díky pokroku a nezbytnosti využití internetu v současné moderní společnosti. Německá pirátská strana dokonce přišla s konceptem tzv. *Liquid democracy*, kdy se občan může v čase volně rozhodovat, zda využije svůj hlas v hlasování přímo, či ho propůjčí svému zvolenému zástupci jako v rámci klasické

zastupitelské demokracie. Levicový libertarianismus, jak jsem již nastínil, ve svém jádru s participativní demokracií explicitně neoperuje, je spíše jeho přirozeným důsledkem, jelikož sociální levicová hnutí plodí apely na radikální formy demokracie a boj proti centralismu a establishmentu, tedy i politickou decentralizaci, pročez je možné nakonec tvrdit, že levicový libertarianismus je s participativní demokracií nevyhnutelně spojený. Tato teze vychází z myšlenek průkopnického článku Herberta Kitschelta o levicově libertariánských stranách, kam zařadil zelené, ekologické a jiné strany založené na moderním sociálním základě. Establishment je totiž v současné době spojen převážně se zastupitelskou demokracií, proto je i nasnadě, že pokud chce nějaké protestní hnutí (ať už má charakter levicově libertariánský nebo radikálně pravicově populistický) se proti němu vymezovat, apeluje na širší zapojení občanů do zkosnatělého procesu rozhodování právě skrze techniky přímé demokracie. A Piráti tyto kroky ve svých programech mají. A jelikož jdou ruku v ruce právě s tímto puncem antiestablishmentu a s apely na vylepšení demokracie o moderní prvky, můžeme alespoň v tomto ohledu pirátské strany označit za levicově libertariánské. A protože Piráti usilují o co nejdostupnější a podle nich normativně řečeno *lepší* demokracii, můžeme tyto myšlenky spojit i s liberálním jádrem, jímž je demokratický proces politiky či dokonce osvobození se od jha vlády, která dostatečně nerespektuje hlas lidu.

Posledním prvkem levicového libertarianismu, ke kterému jsem díky operacionalizaci tohoto pojmu došel, jsou obecně *další postmateriální témata*, kterým může být např. seberealizace, ekologická témata apod. Opět můžeme vyjít z textů Herberta Kitschelta, který tyto Inglehartovy hodnoty, jakými jsou právě individuální kvalita života, seberealizace, ochrana životního prostředí nebo participativní formy demokracie – v rámci prostředí, kde již není potřeba starat se pouze o materiální hodnoty typu základního přežití nebo obživy – zahrnul do obecných tezí levicově libertariánských stran. Pokud se podíváme na programy pirátských stran, postmaterialismus u nich rezonuje všude. Piráti apelují na individuální svobodu a základní nepodmíněný příjem, aby se mohl člověk dostatečně seberealizovat a najít onu kvalitu života, o které hovoří i Inglehart. Prosazují ochranu menšin (včetně těch sexuálních), legalizaci měkkých drog, kulturní rozvoj osobnosti skrze sdílení informací nebo inovativní ekologii. Pokud jsou hnací silou postmateriálních myšlenek mladí lidé, tak právě ti na internetu fungují nejvíce a právě ti takovéto hodnoty také často vyznávají. A pokud zatím nebyla řeč o transparentnosti, i ta může být pokládána za

postmateriální hodnotu, pokud má umožnit modernější a lepší řízení státu či světa. Mezi taková témata patří také ekologie, ovšem tou se Piráti zabývají především optikou prosazování drobného podnikání a zdravé konkurence za účelem inovací.

Pokud bychom se chtěli přehledově podívat na to, do jaké míry odpovídají myšlenky pirátských stran levicovému libertarianismu, předkládám následující schéma, které by mohlo v rámci této problematiky posloužit jako základní stavební kámen pro budoucí debatu. Některé prvky se vícekrát prolínají, jelikož nemusí vždy patřit do jednoho okruhu partikulárního rámce. V hlavičce jsou levicově libertariánské prvky, v obsahu pak ideje pirátských stran.

Schéma č. 4:

Sebe-vlastnictví	Spoluvlastnictví vnějších zdrojů	Rovnostářství	Participativní demokracie	Další postmateriální témata
<ul style="list-style-type: none"> • Ochrana soukromí • Ochrana osobních údajů • Legalizace měkkých drog • Seberealizace • Přímá demokracie 	<ul style="list-style-type: none"> • Boj proti copyright a patentům • Sdílení dat a informací • Základní nepodmíněný příjem 	<ul style="list-style-type: none"> • Základní nepodmíněný příjem • Ochrana menšin • Vstřícnost k imigrantům 	<ul style="list-style-type: none"> • Prvky přímé demokracie • <i>Liquid democracy</i> • Internetové hlasování 	<ul style="list-style-type: none"> • Inovativní ekologie • Ochrana menšin • Průhlednost • Seberealizace • Kultura a vzdělávání • Internet • Legalizace měkkých drog

5.2 Podobnost se Zelenými

Součástí hypotéz bylo rovněž potvrdit podobnost Pirátů se zelenými stranami, které jsou vnímány jako typický příklad levicově libertariánských stran. Zelené strany ve svém jádru operují především s ochranou životního prostředí, zatímco Piráti se zaměřují na témata internetu, ochrany soukromí a boj proti copyrightu. Je tedy důležité říci, že se Piráti a Zelení navzájem podobají především díky svému přístupu k člověku v moderní společnosti než že by se zabývali podobnými programovými tématy.

Jak jsme viděli v rámci kapitoly o zelených stranách, je pro ně typický jejich apel na rovnostářství, který se projevuje *jak propagací forem všeobecného příjmu, tak i ochranou znevýhodněných občanů (rasově, kulturně, sexuálně, ekonomicky či jinak sociálně a politicky)* (str. 25). Tento stejný apel můžeme pozorovat u Pirátů, kteří

rovněž prosazují jak základní nepodmíněný příjem, tak i ochranu kulturně nebo společensky znevýhodněných občanů. Tyto apely tyto strany prosazují za účelem seberealizace v moderním světě v rámci postmateriálního hodnotového rámce. Přístupy Zelených i Pirátů k člověku jdou hodně v duchu ochrany jednotlivce před zvůlí státu – u Zelených jako státu bránícího skutečné demokracii, u Pirátů jako státu dohlázele a sběratele informací. S tím souvisí i prosazování prvků přímé demokracie: Zelení ji stejně jako Piráti prosazují díky tomu, že jsou nespokojeni s establishmentem a pro ně zastaralým konceptem zastupitelské demokracie, který brání demokracii, jež by více zapojila do svého procesu občany prostřednictvím participativních prvků, jakými jsou referenda nebo hlasování na internetu (u Pirátů se jedná i o *tekutou demokracii*), a jež by se tak díky těmto stala inherentně více demokratickou.

Zelené i pirátské strany kombinují levicové prvky egalitarismu v podobě základního nepodmíněného příjmu díky svému pohledu na specifické místo člověka ve společnosti, s libertariánskými apely na ochranu soukromí a osobnosti, tedy sebestřednictví.

6 Závěr

Bylo prokázáno, že pirátské strany jsou ve svém jádru liberálními stranami, přesněji pak levicově libertariánskými.

V kapitole věnované liberalismu jsme viděli, jaké jsou základní náplně tohoto pojmu, tedy že se jedná především o důraz na *svobodu*, *individualismus*, *rovnost*, *spravedlnost*, *vlastnictví* nebo *volný trh*. Viděli jsme, jak se liberalismus postupně v průběhu posledních dvou staletí vyvinul v moderní liberalismus nebo neoliberalismus. Následně na něj navázal koncept libertarianismu, který na úkor ostatních liberálních prvků zdůrazňoval hlavně svobodu a individualismus v rámci ochrany před zásahy státu do vlastnických práv. Zrodil se také koncept levicového libertarianismu, který kombinuje levicové prvky rovnostářství a ochrany znevýhodněných občanů s libertariánskými apely na co největší ochranu práv individua v rámci tzv. *sebe-vlastnictví*. Tento koncept kromě toho apeluje ještě na *prvky participativní demokracie*, *spoluvlastnictví vnějších zdrojů* nebo obecně *postmateriální hodnoty*.

Bylo prokázáno, že pirátské strany jsou v jádru liberální, jelikož je pro ně základem svoboda a individualismus. Velmi významně (i když svérázně) se zabývají rovností a prosazují co nejsvobodnější konkurenci malých aktérů v rámci volného trhu za účelem pokroku a inovací. To vše může být logické i zrádné, jelikož *liberalismus* je jakousi metaideologií, v rámci jejíhož základu fungují mnohé politické strany a na níž navazují zase další ideologie. Užitečné proto bylo pokusit se přiřadit Piráty k subtilnějšímu levicovému libertarianismu. Pirátské strany díky svým apelům na přísnou ochranu soukromí a práv jednotlivců odpovídají konceptu sebe-vlastnictví. Za účelem vylepšení demokracie prosazují participativní prvky demokracie. Díky svému boji proti copyrightu a patentům nepřímo apelují na spoluvlastnictví vnějších zdrojů, za něž můžeme označit různá data, software nebo vynálezy, které byly stvořeny člověkem čerpajícím z veřejných dober naší společnosti, a jsou proto v důsledku dobré společnými. Piráti prosazují základní nepodmíněný příjem, který také funguje v rámci levicově libertariánských egalitárních myšlenek. Za rovnostářské apely pirátských stran můžeme dále považovat důslednou ochranu všemožných kulturních, sociálních či jinak znevýhodněných menšin. Piráti díky svým přístupům k člověku počítají s jeho seberealizací v moderním světě, kde lidé vyznávají postmateriální hodnoty. A konečně, i díky svému přístupu k člověku a státu se pirátské strany podobají zeleným stranám.

6.1 Summary

It has been concluded that Pirate parties are at the core liberal because of their focus on freedom and individuality. They deal with equality significantly and in a specific way as well as they support small actors within the free market for the progression and innovations. However, all this can be both clear and misleading because liberalism is a kind of meta-ideology on whose principles many other political parties or ideologies work. Therefore, it was useful to confront Pirates with left-libertarianism. Due to Pirate parties' appeals to the strict protection of privacy and individual rights we can join them with the concept of self-ownership. In order to improve democracy they advocate elements of participatory democracy. They fight against copyright and patents which indirectly means that they appeal to the ownership of external resources (i.e. various data, software or inventions that were created by man drawing on public goods in our societies). Pirates support basic income which can be connected with left-libertarianism, too. We may consider Pirate parties to be left-libertarian due to appeals to consistent protection of all kinds of cultural and social minorities as well as due to Pirates' significant approach to the human being as fulfilling herself in the modern world with post-material values. And finally, thanks to these approaches to the human being and to the modern managing of a state, Pirate parties can be considered as similar to the Greens.

7 Zdroje (abecedně)

- ADÁMKOVÁ, ŠÁRKA. (2016) Světový unikát? Islandu možná budou vládnout Piráti. *Svobodné fórum*. [on-line] 9. 4. 2016. Dostupné z <http://svobodneforum.cz/svetovy-unikat-islandu-mozna-budou-vladnout-pirati/>
- BOBBIO, NORBERTO. (2003) *Pravice a levice: důvod a smysl rozdělení politické scény*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury
- BOČEK, JAN. (2009) *Pirátské politické strany – součást jedné nebo více stranických rodin?*. Diplomová práce. Brno: Katedra politologie Masarykovy univerzity.
- BRUNCLÍK, MILOŠ. (2010) Pirátské strany: nový fenomén v politice. *Naše společnost*. 2010/1, s. 21-29
- CUNLIFFE, JOHN. (2001) Introduction: Left-libertarianism – Historical origins. In Vallentyne, Peter, Steiner, Hillel. (ed.) *The Origins of Left-Libertarianism: An Anthology of Historical Writings*. New York: Palgrave
- ČTK. (2015). Voliči se „zbláznili“ do Pirátské strany, hlásí průzkum z Islandu. *Týden.cz*. [on-line] 23. 3. 2015. Dostupné z http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/volici-se-zblaznili-do-piratske-strany-hlasi-pruzkum-z-islandu_337222.html.
- DOHERTY, BRIAN. (2002) *Ideas and Actions in Green Movement*. London and New York: Routledge
- DOHNAL, JAKUB. (2012) *Fenomén pirátského hnutí u nás i ve světě*. Bakalářská práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
- FIALA, PETR, MAREŠ, MIROSLAV. (1998) Programatika politických stran. *Politologický časopis*. 1998/1, s. 5-20
- FONTAINE, PAUL. (2015). Pirates Submit Proposal For Universal Basic Income In Iceland. *Grapevine.is*. [on-line] 18. 11. 2015. Dostupné z <http://grapevine.is/news/2015/11/18/pirates-submit-proposal-for-universal-basic-income-in-iceland/html>.
- FREEDEN, MICHAEL. (1996) *Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach*. New York: Oxford University Press.
- FREEMAN, SAMUEL. (2001) Why Libertarianism is Not a Liberal View. *Philosophy & Public Affairs*. 2001/30, No.2. s. 105-151

- FRIED, BARBARA. (2004) Left-Libertarianism: A Review Essay. *Philosophy & Public Affairs*. 2004/32, No.1. s. 66-92
- HAYEK, FRIEDRICH A. (1973) *Právo, zákonodárství a svoboda*. Praha: Academia
- HEYWOOD, ANDREW. (2008a) *Politické ideologie*. Plzeň: Aleš Čeněk
- HEYWOOD, ANDREW. (2008b) *Politologie*. Plzeň: Aleš Čeněk
- HLOUŠEK, PETR. (2014) Filozof a politolog Pavel Barša: O xenofobii a selháních levice. *Novinky.cz*. [on-line] 29. 12. 2014. Dostupné z <http://www.novinky.cz/kultura/salon/356842-filosof-a-politolog-pavel-barsa-o-xenofobii-a-selhanich-levice.html>
- HRUBEC, MAREK. (2007) *Všeobecný základní příjem: právo na lenost, nebo na přežití?*. Praha: Filosofia
- HYMPL, JOSEF. (2010) Kalousek si porozuměl s piráty: Jste kokoti, já taky. *Lidovky.cz*. [on-line] 27. 5. 2010. Dostupné z http://www.lidovky.cz/video-kalousek-si-porozumel-s-piraty-jste-kokoti-ja-taky-pez-/zpravy-domov.aspx?c=A100527_164010_ln_domov_glu
- CHARVÁT, JAN. (2015) Právo nebo levice? Analýza ideologie pirátských stran. *Central European Journal of Politics*. 2015/1, s. 29-39
- INGLEHART, RONALD. (1977) *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. New Jersey: Princeton University Press
- KITSCHELT, HERBERT. (1988a) Left-Libertarian Parties: Explaining Innovation in Competitive Party Systems. *World Politics*. 1988/40, No.2, s. 194-234
- KITSCHELT, HERBERT. (1988b) Organization and Strategy of Belgian and West German Ecology Parties: A New Dynamic of Party Politics in Western Europe?. *Comparative Politics*. 1988/20, No.2, s. 127-154
- KRÍŽKOVSKÝ, MATYÁŠ. (2013) *Pojetí zákonné svobody v Kantově politické filosofii*. Bakalářská práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- MIEGEL, FREDRIK, OLSSON, TOBIAS. (2008) From pirates to politicians: The story of the Swedish file sharers who became a political party. In Carpentier, Nico et al (ed.) *Democracy, Journalism and Technology: New Developments in an Enlarged Europe*. Tartu: Tartu University Press
- MACHAN, TIBOR. (2010) Left-Libertarianism: An Oxymoron?. *Reason Papers*. 2010/32, s. 137-140

- NOVOTNÝ, LUKÁŠ. (2014) Liquid democracy a Pirátská strana v Německu. *Acta Politologica*. 2014/6, No.2, 154-165
- Pirátská internacionála. (2016) *Pirate Parties International*. [on-line]. Dostupné z <http://www.pp-international.net>
- Portál České pirátské strany. (2016) *Piráti.cz*. [on-line]. Dostupné z <https://www.pirati.cz/program/start>
- Portál Islandské pirátské strany. (2016) *Píratar.is*. [on-line]. Dostupné z <http://www.piratar.is/policies/core-policy/?lang=en>
- Portál Německé pirátské strany. (2012) *Parteiprogramm*. [on-line]. Dostupné z <http://wiki.piratenpartei.de/Parteiprogramm/en>
- Portál Švédské pirátské strany. (2016) *Piratpartiet.se*. [on-line]. Dostupné z <http://www.piratpartiet.se/politik/partiprogram/>
- RAWLS, JOHN. (1971) *Teorie spravedlnosti*. Praha: Victoria Publishing
- Rozhovor. (2016a) Dotazník zaslaný Německé pirátské straně. 28. 4. 2016
- Rozhovor. (2016a) Dotazník zaslaný Švédské pirátské straně. 28. 4. 2016
- SARTORI, GIOVANNI. (2005) *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury
- STRMISKA, MAXMILIÁN. (2005) *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál
- Tagesschau. (2011) Zahlen und Umfragen zur Wahl in Berlin. *Tagesschau.de* [on-line]. Dostupné z <http://www.tagesschau.de/multimedia/bilder/uvotealbum106.html>
- TIDEMAN, NICOLAUS, VALLENTYNE, PETER. (2008) Levicový libertarianismus a globální spravedlnost. In Hrubec, Marek (ed.) *Sociální kritika v éře globalizace: odstraňování sociálně-ekonomických nerovností a konfliktů*. Praha: Filosofia
- USZKAI, RADU, VICĂ, CONSTANTIN. (2012) How to assess the emergence of the European Pirate Parties. *Sphere of Politics*. 20/3, s. 46-55
- Volby.cz: výsledky voleb a referend. (2016) *Volby.cz* [on-line]. Dostupné z <http://www.volby.cz>
- Výsledky voleb do EP 2009 ve Švédsku. (2009) *Val till Europaparlamentet – Roster* [on-line] 11. 6. 2009. Dostupné z <http://www.val.se/val/ep2009/slutresultat/rike/index.html>

- WEINBERG, BILL. (2015) Tunisia Pirate Party Adopts Cannabis Leaf Logo. *Hightimes*. [on-line] 29. 12. 2015. Dostupné z <http://www.hightimes.com/read/tunisia-pirate-party-adopts-cannabis-leaf-logo>